

De Korhaan

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

jaargang 58, nummer 2

zomer 2024

De Korhaan

verenigingsuitgave van de
'Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken'

Jaargang 58
nummer 2, zomer 2024
Verschijnt 4 x per jaar
ISSN: 0929-8762 en ISSN 2950-4783

Redactieadres

redactie@vwggooi.nl
Ruud Overdijk, eindredacteur
Jacob Catsstraat 40
1215 EZ Hilversum

Redactie

Renée Beekman
Doortje van Dijk
Dick Jonkers
Jelle Hogenbirk
Paul Keuning
Arda van der Lee
Rob Moolenbeek
Ruud Overdijk
Jeannette Tas

Ledenadministratie

ledenadministratie@vwggooi.conscribo.nl
Pieternel Vlasblom
Gaast 31
1274 AP Huizen
035-5261224

Advertenties

In overleg met de redactie

Drukkerij

Ten Herkel Loosdrecht

Inleveren kopij

Uiterlijk: voor de 28ste van de maanden
maart, juli, oktober, december

Copyright

Het overnemen van artikelen is uitsluitend toegestaan na overleg met de redactie. De redactie behoudt zich het recht voor artikelen te weigeren. De auteurs zijn zelf verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikelen en bijbehorend copyright van beeldmateriaal.

Omslagfoto's:

De foto op de vooromslag van de 'Spotvogel', is gemaakt door Marga van Leeuwen in Vesting Uitermeer op 2 juni 2022.

De foto van de 'Kuifmees' op de achteromslag is op 24 februari 2023 gemaakt op de Sallandse Heuvelrug door Yvette Kusters.

Halsbrekende toeren van de Huismus

Pagina 16

Lichtjes in de ogen

Pagina 22

Goede foto's essentieel voor effectieve communicatie over vogels

Pagina 27

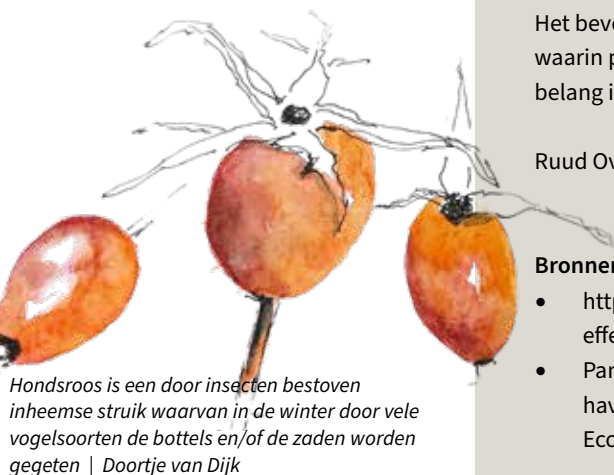
INHOUD

Redactioneel	3
Van de voorzitter voor de voorzitter	4
In memoriam Jos Meulman	5
Van de catering	5
Onderzoek en bescherming	6
Start weidevogelseizoen	9
50 vogels van Roy Scholten	12
Krassen van een Gooise kijker	15
De Watersnip	20
Vogelcursus voor beginners	23
Dichter bij de vogels kan je niet staan	24
De beste foto's van 2023 (1)	29
Vluchtig vogelen	35
Bijzondere Huismus in Eemnes	36
Internationale Ooievaarstelling	38
Portret van de Gaai	40
Nestkast Onderzoek NIOO	44
Voorjaar en Velduil	46
Wat was interessant in de vogelbladen?	48
Boekbesprekingen	50
Jan Loggen (interview)	52
Het Waterhoen in de westelijke Eempolders	55
VWG informatie	58
Adressenlijst	59

PROGRAMMA

Actuele programma-informatie vindt u op de website www.vwggooi.nl.

Via de nieuwsbrief maken wij nieuwe activiteiten en wijzigingen bekend.

Hondsroos is een door insecten bestoven inheemse struik waarvan in de winter door vele vogelsoorten de bottels en/of de zaden worden gegeten | Doortje van Dijk

Redactioneel

Dat het aantal vogels in Europa de laatste vijftig jaar sterk is verminderd, zal de meeste mensen duidelijk zijn. Vorig jaar schreef ik op deze plaats al over een groot Amerikaans onderzoek waaruit bleek dat tussen 1980 en 2016 het aantal vogels in Europa met 25% was afgenomen. Het aantal weidevogels was met 50% verminderd, de bosvogels met circa 20% en de stadsvogels met meer dan 25%. De cijfers waren gebaseerd op vogeltellingen gedurende 37 jaar, verzameld op 20.000 plekken in 28 landen en betroffen 170 vogelsoorten.

Met insecten is het al niet beter: de aantallen zijn de laatste vijftig jaar sterk achteruitgegaan. Dat betreft niet alleen de biomassa aan insecten (76% verdween in de laatste 30 jaar), maar ook het aantal soorten is drastisch gedaald. Naar schatting verliezen we op dit moment 1% van de soorten per jaar.

En toch zijn er nog steeds mensen die denken dat het allemaal wel meevalt. “De natuur staat niet op instorten”, zei Caroline van der Plas van de BBB tijdens een debat begin vorig jaar in de Tweede Kamer. “In Nationaal Park de Weerribben is het zeldzame Kraggestaartjesmos gevonden!”

Misschien dat een onlangs verschenen onrustbarende publicatie haar enig inzicht kan geven. Dit keer gaat het over de ontwikkeling van plantensoorten die door insecten worden bestoven. Milieuwetenschapper Kaixuan Pan van de Universiteit Leiden analyseerde 87 jaar aan metingen op meer dan 365.000 locaties. Voor plantensoorten die door insecten worden bestoven constateerde hij een achteruitgang die niet optreedt bij door de wind bestoven planten. Integendeel: het aandeel van door de wind bestoven planten neemt toe ten opzichte van het aandeel van door insecten bestoven planten.

Dat is een serieus probleem concludeert Pan. 75% van de gewassen – planten die op ons menu staan en die we telen voor voedselproductie – wordt bestoven door insecten. De trend dat door insecten bestoven planten verdwijnen is dus een bedreiging voor de voedselzekerheid. Voor wilde planten geldt dat maar liefst 90% afhankelijk is van insecten. Als er minder plantensoorten overblijven zullen er ook minder zaden en vruchten zijn voor vogels en andere dieren. En dat betekent een sterke afname van de biodiversiteit.

Over de oorzaak van de afname van insectbestoven planten is het onderzoek een beetje vaag. Waarschijnlijk heeft het te maken met een afname van bestuivers (insecten dus), stelt men heel voorzichtig in de publicatie. Andere factoren als stikstof, vocht en habitattypen hebben er volgens het onderzoek echter ook mee te maken.

Onderzoek en bescherming is een belangrijk item binnen onze vogelwerkgroep (zie het interview met Piet Spoorenberg elders in dit nummer). Als we het al niet wisten toont dit onderzoek aan dat we daarbij verder moeten kijken dan alleen de vogels. Het bevestigt maar weer eens dat er sprake is van een samenhangend ecosysteem waarin planten, insecten en vogels niet zonder elkaar kunnen en dat het van groot belang is dat we daar met z'n allen oog voor krijgen.

Ruud Overdijk

Bronnen

- <https://www.universiteit leiden.nl/nieuws/2024/04/minder-gezoem-heeft-effect-op-ons-groen-steeds-minder-insect-bestoven-planten-in-nederland>
- Pan, K., Marshall, L., de Snoo, G. R., & Biesmeijer, J. C. (2024). Dutch landscapes have lost insect-pollinated plants over the past 87 years. *Journal of Applied Ecology*, 00, 1–11. <https://doi.org/10.1111/1365-2664.14649>

VOORZITTER

Van de voorzitter voor de voorzitter

Speech Andreas Grunwald bij het afscheid van Piet Spoorenberg als voorzitter

Beste Piet,

Na vijf rondjes en een uitlooprondje ben je nu, na in totaal elf jaar, voorzitter van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken af. Als een soort strandlopertje heb je dit extra rondje gelopen om mij in de gelegenheid te stellen goed na te denken over het voorzitterschap van de Vogelwerkgroep en om ruimte in mijn agenda te scheppen zodat ik deze taak op me kan nemen, waarvoor mijn dank. Had je niet hoeven doen, ware het niet dat bij gebrek aan direct beschikbare kandidaten en een overvloed aan plichtsbesef je toch wéér ermee hebt ingestemd. Gelukkig voor ons blij je geen trekvogel maar een standvogel te zijn.

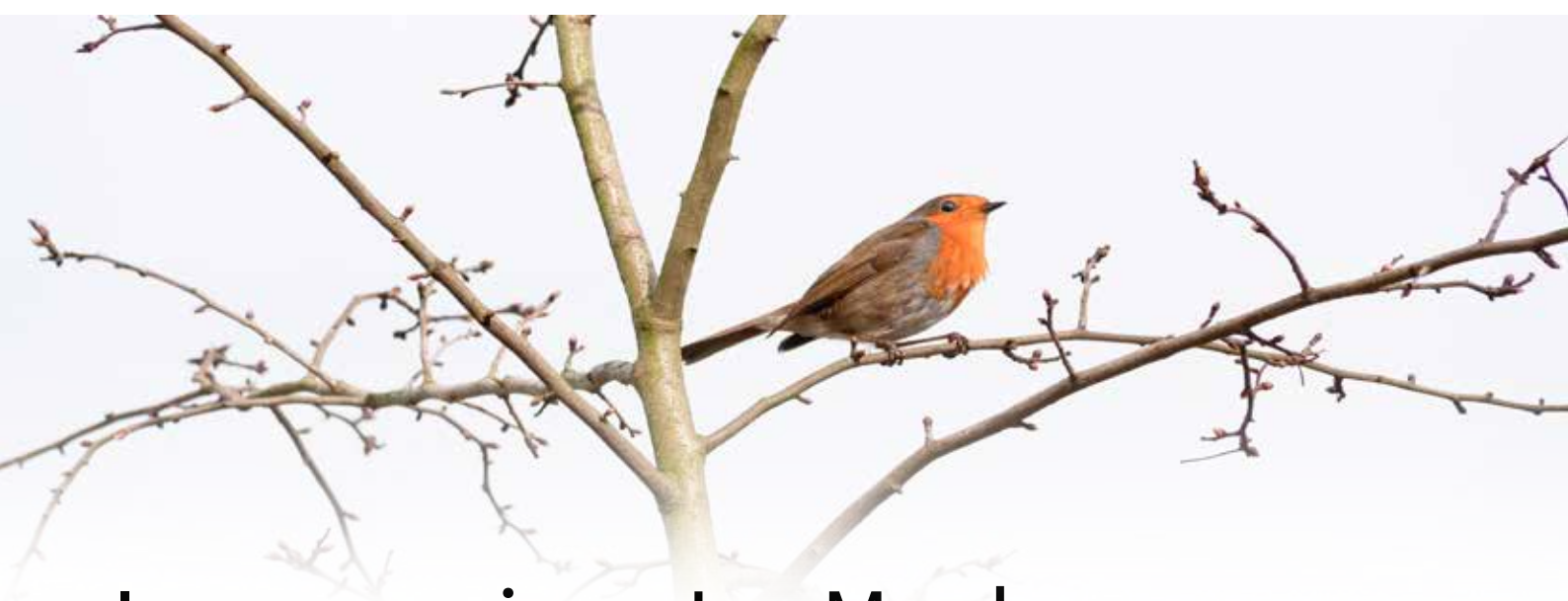
Maar dan is nu toch een einde gekomen aan vele jaren, samen met de andere bestuursleden, verantwoordelijkheid gedragen te hebben voor het reilen en zeilen van de vereniging. De high lights hiervan, waarvoor we jou en de bestuursleden door de jaren heen zeer erkentelijk zijn, heeft iedereen in 'de zwanenzang-van-de-(vertrekkende) voorzitter' in het lentenummer van De Korhaan kunnen lezen. Dieptepunten Piet, die zullen er ook wel geweest zijn, maar die staan er niet bij. En dit is kenmerkend voor jou, jij doet er niet moeilijk over,

het hoort bij de job. Toch vermoed ik dat jou de gang van zaken meer dan eens tureluurs gemaakt zal hebben, menselijk, en een voorzitter is ook maar een mens. Enfin, wie kun je beter raadplegen voor een schets van jouw verenkleed dan je eigen secondant en rots in de branding, Joke. Hieruit komt naar voren dat je toch meer een stille kracht bent, je netwerk zorgvuldig opbouwt en als een spin in het web kansen en mogelijkheden in de gaten houdt. Geen fladderend KBV'tje maar meer een wijze uil. Een wereldwijze gentlemen die vriendelijk en geduldig iedereen te woord staat en verder helpt. Alhoewel men door jouw eigen prachtkleed, het stoere en grof geruite flanellen houthakkershemd, hier ook iets anders zou kunnen vermoeden. Ik vroeg aan Joke nog om een leuke, Piet kenmerkende anekdote. Verder dan dertig door Piet zelf met eigen ogen gespottte koereigers in de Eempolder, die hem toch lichtelijk van zijn stuk brachten, kwam ze niet. Ze voegde er dan ook onmiddellijk aan toe dat volgens hem de klimaatverandering hierachter zit en dat dit Piet toch ook weer ernstige zorgen baart. En zo is de vogel dan ook weer direct terug op zijn nest. Dit is Piet zoals hij

gebakken is: rustig, vriendelijk, bezonnen. Piet, jij gaat het bestuur niet helemaal verlaten maar zult, als de ALV er dadelijk mee instemt, je gaan bezighouden met het dossier Onderzoek en Bescherming, zeg maar rustig de corebusiness van de Vogelwerkgroep. Niet meer als boegbeeld, als een stormvogel met de kop in de wind, maar als bevlogen Wageningenman er op broeden wat is, wat werkt, wat zou moeten en wat zou kunnen. Hier ligt ook je passie en hier zijn we, en ik denk dat ik namens de overgrote meerderheid van de leden van de Vogelwerkgroep spreek, blij mee. Voorlopig zal je ook nog als informatiebron en vraagbaak voor mij, het bestuur en de Vogelwerkgroep als geheel van groot belang zijn.

Piet ik wens je verder veel succes en plezier met dit in overdrachtelijke zin nieuwe territorium binnen de Vogelwerkgroep. Ik wil hierbij nog eens onderstrepen, Piet je doet dit vrijwillig, zoals ook al onze leden, vogels van allerlei pluimage, vrijwillig bijdragen aan het bestaan van de VWG en de nut en de noodzaak hiervan begrijpen. Zonder mensen zoals Piet geen Vogelwerkgroep.

Andreas Grunwald

In memoriam Jos Meulman

Op 22 april is Jos Meulman overleden. Zijn zoon belde een paar weken daarvoor om te vragen of wij alle gegevens hadden om in de Instagram- en Facebook-accounts van de VWG te kunnen. Jos had deze een aantal jaar geleden namelijk opgezet. Tot zijn eigen 'ergernis' lukte het hem niet (door zijn ziekte) om de activiteiten verder uit te breiden. Toch heel fijn dat hij dit heeft gedaan!

Dank Jos!

Wij wensen zijn vrouw Janny, zijn kinderen en kleinkinderen veel sterkte met het verwerken van het verlies van Jos.

Jos was sinds 1987 lid van de VWG. Deze foto is genomen tijdens een VWG-reis naar Falsterbo in 1990.

Van de catering CATERING

Beste vogelliefhebbers,

Koffie, koffie, lekker bakkie koffie! Prettig parkeren!

Tijdens de bijeenkomsten in de Infoschuur van het GNR worden we altijd warm onthaald door de mensen die de koffie, thee en koekjes op perfecte wijze verzorgen.

Maar . . . zij zetten vooraf ook de stoelen neer en zorgen dat de parkeerplaats zo efficiënt mogelijk wordt gebruikt. Dit team heeft versterking gevraagd, dus als u het team wilt versterken, laat dat weten door een mailtje te sturen naar catering@vwggooi.nl

U bent van harte welkom.

Onderzoek en bescherming binnen de Vogelwerkgroep

Piet Spoorenberg in het veld | Joke van Velsen

Op de Algemene Ledenvergadering van 21 maart jongstleden trad Piet Spoorenberg af als voorzitter van de vereniging. Direct daarna werd hij benoemd tot bestuurslid Onderzoek en Bescherming. Al tijdens de vergadering rees de vraag wat deze functie nu eigenlijk inhoudt. Piet wilde graag zijn ideeën daarover vertellen.

Ruud Overdijk

Wie op de website onder het kopje *Werk- en Subgroepen* kijkt, ziet dat er al sinds 2009 verslagen zijn van een vergadering Onderzoek en Bescherming. Hoe zit dat?

‘Ja dat klopt, dat was eerst onder de naam Avifauna, een term die niemand begreep. In 2019 hebben we het gewijzigd in Onderzoek en Bescherming. Die vergadering, met vertegenwoordigers uit alle werkgroepen, kwam oorspronkelijk tweemaal per jaar bij elkaar om elkaar en de leden van de vereniging te vertellen hoe het ervoor stond.

Het was leuk om informatie uit te wisselen, maar het was veel gepraat en er was niet veel interactie. Het raakte een beetje in het slop en in 2019 is het min of meer gestopt. In 2023 hebben we nog één keer een vergadering belegd omdat we allerlei dingen zagen gebeuren waarvan we van mening waren dat we er iets van moesten vinden. Ook dat is een beetje verzand. En toen werd het zoeken hoe we de kennis die in de werkgroepen werd

verzameld toch konden delen met de rest van de vereniging. Dit deden we onder andere tijdens de lezingenavonden waar de verschillende werkgroepen vertellen waar ze mee bezig zijn en wat ze hebben gedaan. Het is heel leuk om zo ervaringen uit te wisselen.’

Op die manier presenteren de werkgroepen hun resultaten binnen de VWG, maar wat gebeurt er verder mee?

‘Ja dat is een punt. De Vogelwerkgroep is er niet alleen om gegevens te verzamelen. De onderzoekcijfers moeten dienen voor bescherming. Deels gebeurt dat al. Sovon gebruikt onze gegevens en als een bepaalde vogelsoort een dalende trend laat zien, pakt Vogelbescherming het landelijk op. Maar het is eigenlijk vreemd dat wij dat in onze eigen regio niet zelf doen. We hebben in ons werkgebied een paar echte Natura 2000-gebieden, zoals het Eemmeer en de zuidkust van het Gooimeer, het Naardermeer en de

Vechtplassen. In die gebieden tellen we vogels, maar verder doen we er eigenlijk heel weinig mee.

Daarnaast zijn er leefgebieden die in beheer zijn bij GNR, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer waarover wij veel gegevens hebben. En we hebben de boerenlandvogels in de weilanden. Er is een groep die heel fanatiek is met nestbeschermingswerk en die met de boeren samenwerkt. Die nestbeschermers doen gewoon hun ding en we hebben niet echt een gesprek over hoe het beter kan. Het begint wel een beetje te komen, maar er kan nog veel meer.’

En de stedelijke gebieden?

‘Daar doen wij op dit moment heel weinig mee, maar we krijgen er wel vragen over. Veel gemeenten zijn aan de slag om in kaart te brengen waar soorten als huismussen en vleermuizen zitten waarvoor ze maatregelen moeten nemen als er plannen komen om een wijk te verduurzamen. Wij zouden kunnen

meedenken over hoe ze het openbaar groen kunnen inrichten en waar ze nest- en voedselgelegenheid kunnen creëren. Daarnaast zijn die gemeenten actief in die Natura 2000-gebieden. Wijdmeren zit in de Vechtplassen, Huizen en Gooise Meren in de Gooimeerkust. Maar daar zijn we ook niet altijd een gesprekspartner, terwijl het wel erg belangrijk is. Met name bij recreatieve ontwikkelingen. We zijn bijvoorbeeld een keer benaderd omdat ze kitesurfers bij de Stichtse Brug wilden gedogen. Ze wilden weten wat wij ervan vonden. Ik wil best kijken waar ze kunnen kitesurfen, maar dan moeten we ook afspreken waar niet. Als vogelwerkgroep wil ik zeker met de gemeenten in gesprek gaan over ruimte die ze willen creëren voor allerlei plannen, maar dan wil ik gelijk ook praten over ruimte die ze creëren voor vogels.'

Hoe kan je ervoor zorgen dat de gemeenten ons als vogelwerkgroep om advies gaan vragen?

'Daarvoor moet je contacten leggen en een positie opbouwen. Wij kunnen natuurlijk gaan vertellen wat wij allemaal weten en wat zij zouden moeten doen, maar het is ook belangrijk dat wij weten

wat zij willen. Communicatie gaat twee kanten uit. We moeten ervoor zorgen dat mensen ons weten te vinden en dat wij snel onze ideeën kunnen laten zien. We kunnen bijvoorbeeld actiever proberen met enige regelmaat artikelen in lokale kranten te krijgen, waardoor mensen ons gaan zien als een zinvolle club. We moeten gemeenten en wijkbewoners laten zien hoe belangrijk het is om groen te hebben, hoe belangrijk de vogels zijn als signaal dat het gezond is. Daar kunnen wij als vogelwerkgroep iets in bereiken omdat vogels gewoon leuk zijn en wij er enthousiast over kunnen vertellen. Wij zijn niet tegen dingen, wij zijn voor vogels.'

Naast gemeenten spelen natuurlijk ook de terreinbeherende organisaties als Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en het Goois Natuurreservaat (GNR) een belangrijke rol voor de vogels.

'Zeker en daar is ook veel discussie. Bij Natuurmonumenten gaat het in ons werkgebied veel over weidevogels. GNR heeft veel bos en hei en die doen veel aan beheer. Ze willen bijvoorbeeld een bos omvormen naar een minder monotoon en diverser bos, met bomen van verschillende

soorten en leeftijden. Maar eenvormige bossen met Douglassparren kunnen voor roofvogels heel aantrekkelijk zijn om te nestelen. Roofvogelliefhebbers willen die graag behouden. Dan ontstaat er een discussie over bos en bosbeheer, maar eigenlijk moet je een discussie hebben over waar je welke natuur wilt hebben. Op het moment dat je de hei dicht laat groeien met bos, verdwijnen de heidevogels en komen de bosvogels. De bosvogelmensen vinden dat een goed idee, de heidevogelmensen niet. Die discussie heb je in onze vereniging ook en je komt er niet altijd uit. Ik probeer een modus te vinden om op een goede manier dat gesprek met elkaar te hebben. Uiteindelijk moet je iets besluiten en soms is dat ingewikkeld omdat mensen zich veel vereenzelvigen met de soorten waar ze voor gaan.'

Goede gesprekken, een goede communicatie is dus heel belangrijk?

Bescherming is heel veel communiceren. Bewustmaking is een belangrijk onderdeel, bij de gemeenten en bij de burgers. Daar ligt een belangrijke rol voor onze vogelwerkgroep. Hoe krijgen we mensen mee. Hoe kunnen we ze

Piet Spoorenberg in het veld | Joke van Velsen

enthousiast maken voor natuur en vogels in de omgeving. Als we daar een goede rol in hebben, worden we een soort machtsfactor in de gemeenten. Als er in een gemeenteraad iets speelt over bijvoorbeeld het Gooimeer wil je eigenlijk dat de raadsleden vragen: “Hebben jullie al gevraagd wat de VWG daarvan vindt?”

Hoe kan je dat bereiken?

‘We hebben denk ik veel leden die hier iets mee kunnen. Ik zie geregeld mensen die vogels tellen of monitoren veel te ingewikkeld vinden. Maar ze vinden het mogelijk wel leuk om iets in hun buurt of gemeente te doen. En we kunnen ze ondersteunen met de kennis die wij al hebben verzameld. Daarnaast hebben we lijntjes met Sovon en Vogelbescherming. We kunnen hen heel makkelijk vragen mee te denken. Zo kunnen wij er heel snel kennis, ervaring en jurisprudentie bij halen.

Veel ingewikkelder is het niet.

Communiceren en bewustmaken doe je vooral door erover te vertellen. Door met een wethouder rond de tafel te gaan

zitten om een idee te ontwikkelen over de toekomst van het Eemmeer. Of om de biodiversiteit in het Bad Vilbelpark in Huizen verder te vergroenen. Het begint in zo’n gemeente altijd met erover te vertellen en zo draagvlak te creëren.’

Wie moet dat gaan doen?

‘Binnen onze vogelwerkgroep vragen we vaak dezelfde mensen om dingen op te pakken. Dit zijn tevens de mensen die veel onderzoek doen en veel kennis hebben, maar ook hele volle agenda’s. Het zou beter zijn als er andere mensen komen die het wel leuk vinden om met de juiste informatie naar de gemeenten te gaan en contact te onderhouden. Of die het prima vinden om namens de vogelwerkgroep met een paar mensen van het GNR contact te hebben en hun plannen door te praten. Als het nodig is, kunnen ze er altijd iemand bijhalen die inhoudelijke kennis heeft. De kunst is om binnen onze negenhonderd leden die mensen te vinden die het leuk vinden om met een wethouder te gaan praten of die een artikel in het lokale krantje willen schrijven. Dat moeten we

de komende jaren een beetje opbouwen. Het zou mooi zijn als we per gemeente een soort groepje hebben dat zich met die gemeente bezighoudt.’

Hoe ga je dat concreet maken?

‘De komende periode ga ik veel met mensen binnen de vereniging praten. Wellicht dat ik ieder kwartaal in De Korhaan iets ga schrijven. Ik denk dat ik een oproep plaats om te kijken of we een groepje rond bijvoorbeeld het Eemmeer kunnen opbouwen. Een groepje mensen dat het leuk vindt daarover mee te denken. Als we daarvoor een vorm hebben gevonden, is het misschien een goed model waarmee we verder kunnen kijken naar bijvoorbeeld de gemeente Huizen of de Vechtplassen. Dat is het idee voor het eerste jaar. Met kleine stapjes beginnen. En de adviescommissie “verbetering leefgebieden voor vogels” haalt momenteel veel informatie en ideeën op die leven onder onze leden. Ondertussen gaan we in het bestuur kijken of we er lijn in kunnen brengen.’

Piet Spoorenberg in het veld | Joke van Velsen

Plasdras Stelkluut met pul | Ger-Jan van Loenen

Start van het weidevogelseizoen

Op het moment van het schrijven van dit artikel is het broedseizoen voor de weidevogels sinds enkele weken begonnen met de eerste nesten van de Kieviten. De Kievit is van de weidevogels de eerste die start met het broeden. De Grutto en de Scholekster volgen wat later en de Tureluur is doorgaans de laatste starter (begin/medio april).

Ger-Jan van Loenen

Op dit moment is het aantal nesten nog beperkt. De weilanden zijn nog erg nat door de hevige regenval van de laatste weken. Binnen het westelijk deel van Eemland werken we samen met 37 boeren/grondeigenaren. Daarnaast werken we samen met ruim 40 vrijwilligers voor het zoeken/beschermen van nesten en het signaleren van territoria. Verder werken we nauw samen met het Collectief Eemland: <https://www.collectiefeemland.nl>

In dit artikel wordt een beeld gegeven van de relevante cijfers rond het broeden van de weidevogels en de ontwikkelingen rond het zo functioneel mogelijk inrichten en beheren van de weilanden. Als we naar de ontwikkeling van het aantal broedparen kijken, dan zien we gelukkig in ons gebied van de Eempolders een trendmatige stabilisatie (nesten en territoria). Dit in tegenstelling tot de landelijk trend die een afname laat zien. Zie de tabellen.

Over het geheel zien we in 2023 in ons gebied een geringe afname van het aantal broedparen ten opzichte van het seizoen 2022. Het totale aantal nesten en territoria in 2023 was 564 en in 2022 was dit aantal 684. Qua aantal een afname van 120 wat neerkomt op 17,5%. Schommelingen tussen jaren zijn normaal. Over een periode van vijf jaren is er sprake van een redelijk grote stabilisatie.

Belangrijk om te vermelden is dat de predatie in het seizoen 2023 erg laag was, namelijk 7,2%. Dit was in 2022 veel hoger namelijk 22,2%. Het nettoresultaat van het broeden/uitkomen c.q. vliegvlug worden is derhalve zeker goed te noemen. Er worden te weinig kuikens van de weidevogels vliegvlug. Bij de grutto is dat landelijk globaal een vliegvlug kuiken per drie broedparen. Landelijk bezien is dat te weinig om de populatie in stand te houden.

In geheel Eemland (inclusief de Oostelijke Eempolders en Hoogland) zien we vanaf 2018 zelfs een zekere groei van het aantal broedparen (gemiddeld 1,5% per jaar). Het aantal territoria neemt hierin duidelijk toe en het aantal nesten neemt daarin af. Dit is een gevolg van de toename van het aantal plasdras-situaties en het aantal hectares kruidrijk grasland. Kortom: een meer passende biotoop voor de weidevogels. En dan met name voor het nestelen, het broeden en het kunnen grootbrengen van de kuikens door meer aanwezigheid van insecten voor de kuikens. De volwassen vogels eten over het algemeen regenwormen en ook wel kevers, larven en emelten (larven van de langpootmug die leven onder het bodemoppervlak).

Greppel plasdras situaties

Het aantal greppel plasdras-situaties is vanaf 2016 sterk toegenomen, nl. van 41 naar 115. Het gaat dan om een greppel met een ondiepe glooiende oever, die vanaf maart tot liefst begin juli een 2-4 meter brede zone met water bevat. Het water wordt vanuit sloot/wetering met de energie opgewekt met zonnepanelen in de greppel gebracht. Met de zonnepomp wordt de greppel van een extra hoog waterpeil voorzien, zodat er metersbrede, natte randen op het land ontstaan. In het voorjaar fungeren de plasdrassen als verzamelplekken van waaruit de weidevogels hun territoria betrekken. De vogels kunnen er veilig rusten en foerageren.

Tijdens het broedseizoen zijn de randen belangrijk opgroeigebied voor o.a.

Kievit- en Tureluurkuikens. Na afloop van het broedseizoen foerageren jonge en volwassen steltlopers in de plasdras (o.a. op muggenlarven) om zich voor te bereiden op de trek.

Door de hoge vochtigheid blijven regenwormen aan de oppervlakte en zijn zo goed bereikbaar voor weidevogels. De bodem blijft zacht zodat de vogelsnavels er goed in kunnen komen. Natte grond warmt langzaam op. Daarom komt de

grasgroei op plasdras-percelen ook langzamer op gang, waardoor de vogels voor de eerste maaibeurt hun eieren rustig kunnen uitbroeden.

Onderzoek vanuit de universiteit Wageningen in de Eempolders laat zien dat percelen met greppel plasdras een aantrekkelijker foerageerhabitat voor weidevogelkuikens vormen dan percelen zonder greppel plasdras. Zo komen er meer insecten voor, zowel kleine als grote. Ook is de vegetatie minder dicht, wat gunstig is voor de kuikens, en heeft die een grotere structuurvariatie. Als gevolg hiervan is op percelen met greppel plasdras het aantal weidevogelgezinnen van Grutto, Kievit en Tureluur groter dan op percelen zonder greppel plasdras.

Inzet van drones

Als hulpmiddel voor het opsporen van nesten wordt sinds enige jaren ook gebruikt gemaakt van drones. Momenteel zijn daarvoor vijf drones beschikbaar. De drones bieden een gecombineerde hardware en softwareoplossing om de nesten van weidevogels te lokaliseren.

De hardware toepassing bestaat uit een drone die is uitgerust met een thermische of infraroodcamera met automatische detectie van nesten/ei of eieren. De

Plasdras met broedende Stelkluten
Ger-Jan van Loenen

	2023	2022	2021	2020	2020	2019	2018
Kievit	161	170	168	232	204	192	161
Grutto	53	54	54	80	8	53	69
Scholekster	29	29	30	51	45	32	24
Tureluur	30	26	25	27	27	22	25
Totaal	280	285	277	390	354	299	279

Tabel 1 - Aantal nesten per soort. Van de 280 nesten in 2023 lagen er 114 op maisland en 166 op grasland.

	2023	2022	2021	2020	2019	2018
Kievit	89	133	116	94	73	94
Grutto	101	123	125	122	116	116
Scholekster	19	27	43	13	11	18
Tureluur	75	122	70	74	0	79
Totaal	284	403	254	303	270	307

Tabel 2 - Aantal territoria per soort - zwaar beheer.

drone scant automatisch een gebied op zoek naar (warme) nesten/eieren. Als er een nest (hotspot) wordt gelokaliseerd, wordt deze gps-positie doorgestuurd naar de applicatie (software). De locaties van de weidevogelnesten verschijnen vervolgens live op een kaart op het scherm of de tablet. Doordat er een steeds groter wordend bestand is van nesten/eieren die als peiling/referentie worden gebruikt, is de software in de loop der jaren steeds beter geworden in het opsporen van de nesten.

Gebied en omvang

Ook in 2023 is het aantal hectares weidevogelbeheer in Eemland toegenomen en wel tot 2783 hectares voor geheel Eemland, waarvan 623 hectares zwaar beheer en in totaal 115 stuks greppel plasdras-situaties in 2024. 22% van het beheerde gebied bestaat uit zgn. zwaar beheer dat wil zeggen uitgesteld maaien al dan niet in combinatie met plasdras en/of kruidenrijk grasland. De resultaten van de aantallen nesten en territoria zijn zonder meer goed te noemen en het gebied behoort dan ook tot de beste weidevogelgebieden van Nederland. In 2023 was het aantal territoria wat minder als gevolg van het opnieuw inrichten

van een aantal percelen met vernieuwd kruidenrijk grasland en plasdras (zwaar beheer).

Onder aan de pagina staat het overzicht weidevogelgebied Eemland tot 2030 (aan beide zijden van de Eem).

Extra maatregel verbeteren biotoop

Voor de verbetering van de biotoop voor de weidevogels is er in 2023 ruim 100 hectaren kruidenrijk grasland geoptimaliseerd door het opnieuw aanbrengen van een greppel en het opnieuw inzaaien met een mengsel van kruidenrijk zaad. Dit is een omvangrijk en complex project voor de verbetering van de bodem en de plasdras-situatie. Het gaat bijvoorbeeld om de zuurgraad van de grond, het fosfaatgehalte en de bekalking.

	2023	2022	2021	2020	2019	2018
Kievit	250	303	284	326	265	255
Grutto	154	177	179	202	169	185
Scholekster	48	56	73	64	43	42
Tureluur	105	148	95	101	92	104
Totaal	564	684	631	693	569	586

Tabel 3 - Totaal aantal nesten en territoria. We zien de laatste jaren een stabilisatie qua verschuiving van nesten naar territoria (zwaar beheer).

	2023	2022	2021	2020	2019	2018
Nesten	1006	936	882	1096	940	926
Territoria	712	798	811	643	545	568
Totaal	1718	1734	1693	1739	1485	1494

Tabel 4 - Aantal nesten en territoria in geheel Eemland

Kruidenrijk grasland optimaliseren

- Bodemmonsters nemen
- Frezen en ploegen
- Greppel frezen (waterpas)
- Grondverzet op basis van greppel
- Bekalken
- Langzaam groeiend gras op 4 cm diepte
- Kruiden oppervlakkig ingezaaid

Het kruidenzaad bevat diverse klavers en wilde kruiden die goed zijn voor de weidevogels en gezond voor het vee.

50 Vogels

Een interview met kunstenaar Roy Scholten

Aafke Yntema

26 (van de 50) vogels | Aafke Yntema

‘Wat ik zoek is toch het karakter van het vogeltje, ik wil dat in een gestileerde vorm zien te vangen. Soms is dat een houding, die spreekwoordelijk moet een beetje rechtop zitten en hardop zitten kwetteren, met een beetje dat trillende van die vleugels. Een aantal vogeltjes moet echt zijn snavel open hebben, want ze zijn luid.’

Aan het woord is Roy Scholten, professioneel kunstenaar en onlangs lid geworden van de Vogelwerkgroep. Een mooie aanleiding voor een interview in De Korhaan. Het is u waarschijnlijk niet ontgaan, we zijn gestart met een nieuwe serie: interviews met leden. Verschillende soorten leden. In het winternummer interviewden we de nieuwe secretaris, Ruud Willemsen. In het voorjaarsnummer stond een kennismakingsinterview met de toen nog beoogd voorzitter, Andreas Grunwald.

Nu is dus de beurt aan een nieuw lid, Roy Scholten. Hij gaf zichzelf in 2018 de opdracht om vijftig vogels te ontwerpen en te drukken met legostenen als afdrukmateriaal. Begin 2024 rolde de

laatste vogel van de pers. Ik zoek de kunstenaar op in wat hij noemt ‘zijn natuurlijke habitat’: het Grafisch Atelier in Hilversum. Te midden van prachtige oude drukpersen, rekken met verfrillers en bakken vol legosteentjes beantwoordt hij mijn vragen.

Toffe Steenarend

Roy Scholten is al heel lang geïnteresseerd in vogels. ‘Vogels hebben me van kinds af aan gefascineerd. Ik heb ze getekend sinds ik een potlood kon vasthouden. Mijn eerste Petersons vogelgids had ik al op mijn twaalfde. Wat die fascinatie precies is? Ik ben er wel jaloers op dat vogels kunnen vliegen. Soms zie je een duif wegvliegen en een paar seconden later is hij al waar jij een stuk voor zou moeten fietsen. Ik ben benieuwd naar het wisselende perspectief dat vogels hebben. En ze zijn vaak grappig om te zien, dat gehup van mussen in achtertuinen, hun gedrag is leuk.’

Een echt favoriete vogelsoort heeft hij niet. ‘Als jongetje vond ik roofvogels heel stoer. Ik tekende toen uit een vogelboek keer op keer een heel toffe Steenarend na. En ik herinner me de Boerenzwaluwen die bij mijn opa door het gebroken ruitje van de

stal naar binnen kwamen. Die zijn toch wel een beetje favoriet gebleven.’

Nieuwe gebieden verkennen

Roy woont aan de rand van Hilversum. ‘Ik trek mijn wandelschoenen aan en ben zo op de Zuiderheide. Daar heb ik een paar vaste rondjes en dan kijk ik wat ik tegenkom. Als je het vaak genoeg doet en als je op het juiste tijdstip gaat dan is de kans groter om iets te zien. Als je jezelf een beetje oefent in kijken en luisteren, dan zie je ook meer.’

Waarom is hij lid geworden van de VWG? ‘Om te beginnen gewoon support, de VWG doet goede dingen. Ten tweede wil ik ook andere gebieden in de omgeving gaan verkennen. Ik weet wel ongeveer wat er zit, maar tijdens excursies zijn de kansen om ze echt te zien toch groter. Excursies zijn ook een middel om mensen te leren kennen en om zo te bedenken wat mijn bijdrage aan de vereniging zou kunnen zijn. Maar helaas zitten de excursies steeds al vol... Mijn debuut bij de vereniging was de lezing “Kleuren en patronen bij vogels” van vorig jaar november, voor mij als kunstenaar natuurlijk heel interessant.’

Roy Scholten aan het werk | Aafke Yntema

Viering van de rijkdom van de natuur

Over een mogelijke boodschap in zijn werk zegt Roy het volgende: 'Aan de ene kant zijn vogels heel dichtbij, je ziet ze altijd in je achtertuin, of je hoeft niet eens een tuin te hebben en je ziet al vogels, tegelijkertijd zijn ze heel anders dan wij. Dat is dus ook een heel mooie herinnering aan of een constante confrontatie met hoe rijk de natuur is of kan zijn, of in sommige gevallen was. Die rijkdom wil ik laten

zien. Tegelijkertijd weten we ook dat veel soorten achteruitgaan. Ik wil ze nog één keer goed bekijken en aan de mensen laten zien hoe bijzonder ze zijn.'

LEGO Letterpress

Al sinds 2013 werkt Roy Scholten samen met Martijn van der Blom met lego. 'Dat drukken met lego hebben we hier in Hilversum min of meer uitgevonden en in die tien jaar zijn we een eind verder gekomen. Aanvankelijk gebruikten we de

lego om basisschoolkinderen snel leuke resultaten te laten bereiken. Zelf maakten we een eerste serie dinoprenten, we zagen toen al vrij snel dat deze methode heel rijk beeld kan opleveren en zijn erin gedoken om het potentieel aan vormen te onderzoeken.'

Vorig jaar hebben ze er een (tweetalig) boek over gepubliceerd: *Print and Play, the Art of LEGO Letterpress*. 'We maken stempels met lego, met de gladde bovenkant van originele legostenen. Dat is het principe. Sinds ik er als kind mee speelde is er flink wat bijgekomen. Dat houden we nog steeds in de gaten. Zo werden de lange staart van de Ekster en de Staartmees pas mogelijk toen een driehoekig element beschikbaar kwam.'

Essentie van een vogel

Hoe probeert hij de essentie van een vogel te vangen? 'Het is een oefening in stileren. De legosteentjes hebben niet alle vormen, dus er is een gereduceerd palet aan vormen dat ik tot mijn beschikking heb. Dat is de uitdaging en dat levert ook van alles op natuurlijk. Ik zoek het typerende van vogels in hun houding, de patronen en de

IJsvogel productie | Aafke Yntema

IJsvogel ingelijst | Aafke Yntema

Vink met aantekeningen | Aafke Yntema

Voor meer informatie over het project "50 Vogels" zie: www.royscholten.nl

kleurstellingen in hun verenkleed en ik probeer iets met het gedrag te doen, waar mogelijk. De Veldleeuwerik hangt hoog in de lucht te jubelen, dus die moest vliegend getoond worden. Natuurlijk moest de Boomklever ondersteboven omdat hij de enige is die dat kan. Het is een combinatie van allerlei kenmerken.'

Elke vogel anders

Elke vogel kent weer nieuwe uitdagingen, de een is gecompliceerder om te maken dan de andere. 'De Putter, die moest ik natuurlijk maken. Maar die is best moeilijk, dus daar kon ik niet mee beginnen. De Koolmees is beter te doen, die is zwart en geel en het papier is al wit, dus dat lukte wel. Maar de Meerkoet, met die witte bles en snavel op wit papier, is ook een behoorlijke uitdaging. Al doende vind je nieuwe oplossingen. Als de makkelijke vogeltjes opraken ben je eraan toe om de Putter te maken. Of de Kuifmees, met dat kleine kuifje en eigenlijk twee zwarte halsbanden, die is ook niet eenvoudig. Het moeilijkst zijn de beetje bruine en beetje gestreepte beestjes. De Heggenmus was het moeilijkst. De Tjiftjaf, daar ben ik niet eens aan begonnen, hoewel ik daar twee vliegen in een klap had kunnen slaan...'

Serie "50 Vogels"

De aanleiding voor de serie "50 Vogels" was het 50-jarig bestaan van het Grafisch Atelier, zes jaar geleden. Roy: 'Toen dacht ik: om echt in de vingers te krijgen wat er kan met lego, ga ik vijftig vogels drukken. Die ken ik, ik ben een liefhebber, ik weet wat hun karakteristieke kenmerken zijn. De rijkdom aan vormen en kleuren maakt

het mogelijk om een serie van vijftig verschillende prenten te maken, met toch een onderlinge samenhang. Een serie van mijn favoriete dieren, dat maakt dat ik mijn aandacht erbij kan houden en ook dat ik het kan afronden. Een jaartje werk, dacht ik, zes jaar later was de serie klaar.' Het zijn er bij elkaar dan ook heel wat geworden. 'Ik heb van elke vogel een oplage van twintig exemplaren gedrukt, dus ik heb de afgelopen zes jaar duizend prenten gemaakt.

Vanaf 1 april hangen ze hier in het Grafisch Atelier voor het eerst alle vijftig bij elkaar. Afgelopen januari rolde de laatste, de IJsvogel, van de pers. Alle trucs die ik de afgelopen jaren heb geleerd moest ik daar wel in toepassen. Om mezelf nog één keer uit te dagen maakte ik er vijftig van.'

Vogels van formaat

Tot nu toe zijn alle vogels op hetzelfde vierkante en kleine (150mm x 150mm) formaat gedrukt. 'Al snel was duidelijk dat in deze stilering een grote vogel als een reiger daar niet in zou passen. Het werden dus bijna uitsluitend de kleinere zangvogels.

De volgende stap is dat ik wat groter wil gaan werken. Ik denk bijvoorbeeld aan een Gaai, ik heb al een oplossing voor de blauwe spiegeltjes in zijn veren. Of een mooie valk of uil, die zou ik ook graag gaan maken.'

Witstuitbarmsijs | Jurriën Uiterwijk

Krassen van een Gooise kijker

In de periode 1999 t/m 2014 zijn in De Korhaan pennenvruchten geproduceerd door Penlijster (*Turdus penna*). Na tien jaar afwezigheid begon het weer te kriebelen, keerde hij terug op het oude nest en raakte opnieuw aan de leg.

Brandpunt

In de loop van februari verscheen aan de rand van de woonwijk de Bijvanck in Blaricum een groep van enkele tientallen Grote Barmsijzen. Daartussen bevond zich een Witstuitbarmsijs. Die is daar begin maart voor het laatst gesignaleerd. De centrale plek was een grasveldje met allerlei overblijfselen van kruiden waarvan de zaden op de bodem waren beland, waarop werd gefoerageerd. Tot 2015 stond deze soort te boek als een dwaalgast, waarvan een waarneming pas geldig was na acceptatie door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA). Sindsdien heeft hij de status van onregelmatige gast. Niettemin zorgde deze uit het uiterste noorden van Eurazië afkomstige overwinteraar er door zijn aanwezigheid voor dat hij in het middelpunt van de belangstelling kwam te staan.

Witstuitbarmsijs tussen Kleine barmsijzen | Jurriën Uiterwijk

Van heinde en verre kwamen vogelaars aangestroomd naar Blaricum. Soms waren er enkele tientallen tegelijk aanwezig. Het open veldje ligt tussen de geluidswal van een randweg met vooral elzen en berken. Aan de andere zijde is er een begroeiing van struiken, boompjes e.d. van de achtertuinen. De plek was niet moeilijk te vinden. Op internet stond een kaartje met de locatie. Velen werden attent gemaakt op de aanwezigheid door het bol staan van het aantal meldingen op waarneming.nl De motieven om te gaan kijken waren uiteenlopend. De minderheid van de bezoekers bestond uit vogelaars die het leuk vonden om de soort een keer gezien te hebben. Enkelingen kwamen als twitcher, ofwel soortenjager zodat de 'witstuit' op de lijst kon worden afgevinkt. Voor weer anderen was het een van de hoogtepunten van hun hobby en werd hij opgenomen in de bucketlist. De meerderheid bestond

uit vogelfotografen omhangen met apparatuur met telelenzen. Ieder zijn meug.

De bewoners van de wijk reageerden in de buurtapp ontstemd op de komst van zoveel mensen. Door de aanleg van glasvezelkabels en wegwerkzaamheden konden zij hun auto toch al niet meer bij hun huizen kwijt en evenmin op parkeerplaatsen voor bezoekers. Nu werd dat extra problematisch.

Het is niet de eerste keer dat er reuring ontstaat door de komst van een 'rare aves' (zeldzame vogel). Onder de titel 'Vloek of zegen' keert Ed Staats zich in 'De Kieft' van maart 2024 van de "Vogelbeschermingswacht Zaanstreek" tegen het wangedrag door zelfbenoemde vogelfotografen, twitchers en bucketlisters.

Twitcher: Vogelaar die lange afstanden aflegt om een zeldzame soort te kunnen afvinken op een lijst.

Bucket lister: Iemand met een lijst van dingen die hij in ieder geval wil fotograferen.

Mussen, Huizen, 22 maart 2024 | Gina Valkenhoff

Mussen halen soms acrobatische toeren uit, Hilversum, 19 juli 2019 | Monique Langezaal

Halsbrekende toeren van de Huismus

Carel de Vink

Toen wij jaren geleden ons huidige huis in Bussum betrokken, was een van de genoegens het ‘mussenkoor’ op warme zomeravonden. Drie tuinen vanaf onze achtertuin stond toen nog een lijsterbes (*Sorbus spec.*) die rijkelijk in het blad zat. Iedere avond verzamelden zich daar om te overnachten tientallen tot in sommige jaren wel honderd Huismussen die vrolijk kwetterden tot het donker werd.

Ik ontdekte dat in de wintermaanden een paar straten verderop hetzelfde fenomeen zich voordeed in een klimop (*Hedera spec.*), deels doorwoekerd door Bruidssluier (*Fallopia baldschuanica*), pal boven de voordeur van een woonhuis. Een plastic overkapping boven de ingang zorgde ervoor dat de stoep schoon bleef en de bewoners hun huis veilig voor een lading ongewenste ‘projectielen’ konden betreden. Deze luifel werd met enige regelmaat schoongemaakt. Inmiddels zijn beide toevluchtsoorden voor de nacht al enkele jaren, met de toenmalige menselijke bewoners, verdwenen.

Kapers

Gelukkig zijn de mussen gebleven. Pogingen om 's winters in een met klimop begroeide wand te overnachten lopen steeds uit op een ongelijke strijd met een groep van zo'n twintig tot dertig Spreeuwen, die deze plek kiezen als hun winterplekken in naburige coniferen volgeraakt blijken met soortgenoten. Of wanneer ze uit dergelijke groenblijvers worden verjaagd door Eksters die geen indringers in de nabijheid van hun nest dulden.

Waar de Huismussen nu precies overnachten is mij niet duidelijk. In de ochtend zie ik dat ze zich uit verschillende richtingen verzamelen. Blijkbaar gaat het niet langer om een enkele slaaplocatie, maar om meerdere. Favoriet als verzamelplaats zijn in de morgen een compacte hulst (*Ilex aquifolium*) en een fijnspar (*Picea abies*) met een hoogte van ongeveer vijf meter. Van daaruit wordt gefoerageerd in de omgeving. Een deel van het gevonden voedsel wordt in herfst en winter verstopt in voor Gierzwaluwen aangebrachte nestelstenen. Dat de lekkernijen daar niet echt veilig zijn, bewijzen de bezoeken van Kauwen en Eksters, die aan één poot hangend hun snavels in andermans zaken steken en zich verzekeren van een versnapering. Door er dan luidruchtig in groepjes omheen te fladderen doen de Huismussen hun best om deze voorraadkrakers te verjagen.

Competitie

De strijd om deze nestkasten voor hun nest te gebruiken vindt zijn hoogtepunt in februari, begin maart. Mannetjes zitten dan in de opening, terwijl andere mannen en vrouwen Huismus hen proberen te verjagen om hun plaats in te nemen. Maar al snel zijn de plekken verdeeld. Het gaat om broedgelegenheid voor de Gierzwaluw, aangebracht in 2018 na het isoleren van de pannendaken. Geleidelijk wordt er van deze holle stenen meer en meer gebruik gemaakt. Door Gierzwaluwen en door Huismussen. Een deel van de nestkaststenen is verzonken ingemetseld. Op andere plaatsen zijn de blokken tegen de muur aangebracht, waarbij het gaat om steeds vijf kasten per gebruikte muur. Duidelijk is dat de verzonken ingemetselde kasten die uitkijken op het zuidwesten favoriet zijn. Vorig jaar telde ik in vier van de vijf daar aangebrachte nestkasten broedende Huismussen, tegen twee in de eveneens op het zuidwesten gelegen, niet ín maar tégen de muur gemetselde. Een reeks opgemetselde blokken aan de noordoostkant, een ingemetselde reeks op het zuidoosten en een groep van vijf ingemetselde voorzieningen op het noordoosten telden elk een broedgeval. Een andere groep ingemetselde kasten op het zuidwesten in een huizenblok verderop bleef ongebruikt. Naar mijn idee komt dat door het ontbreken van bomen en struiken in de aanvliegroute. De betreffende muur vangt de volle zon

Huisman man | Doortje van Dijk

en schuilmogelijkheden voor de mus zijn er niet. Vreemd is echter dat die muur ook voor de Gierzwaluw onaantrekkelijk lijkt. Dat is wel anders bij de eerder aangegeven, bij Huismussen bewoonde favoriete nestkastgroep.

Estafette

Zodra half mei de jonge mussen uitvliegen, worden de blokken veroverd door de kersvers aangekomen Gierzwaluw. Van de vijf kasten, waarvan er vier door de Huismus geannexeerd waren, werden er in 2023 ook drie bezet door zwaluwen. Daarvan hadden twee net een lichte jonge Huismussen opgeleverd. Een andere door de mus bezette nestkast had pech: de Gierzwaluw die zich er vestigde maakte aan dat te laat begonnen broedsel ruwweg een einde.

Het derde zwaluwnest kwam in een door de mussen gemeden broedblok. Hadden ze dat ongebruikt gelaten omdat er daarin al drie jaar achtereen een gierzwaluupaar hun jongen grootbracht? Wat verklaart dan dat er die winter wel voedsel werd opgeslagen? Bovendien worden vrijwel alle beschikbare kasten overdag in het winterhalfjaar bij guur weer dankbaar gebruikt als schuilplek voor de Huismussen. Dan worden daarvoor zelfs de krappe vleermuiskasten gebruikt die tegen de daklijst zijn aangebracht.

Acrobatiek

Verbazend vind ik ook hoe gedurende het broedseizoen de Huismus zich weet vast te klemmen aan de stenen rond de nestopening. Eerst met lange slierten nestmateriaal, later met voer voor de jonge vogels op momenten dat ze buiten moeten wachten op het vertrekken van een partner. Lenig als een specht tegen een boomstam benutten ze de kleinste uitstulpingen in het metselwerk. Die behendigheid zie ik ook als de broedblokken in februari-maart worden verdeeld. Het onbeholpen bungelen aan één poot van plundersaars van hun

voorraad (en later ook nestmateriaal en zo mogelijk jonge vogeltjes) overtreffen ze als volleerde acrobaten. Gewoon met beide poten.

Iets soortgelijks gebeurt bij de hangers met vogelvoer in het koude seizoen. Soms hangen ze daarbij ondersteboven aan een pindakorfje. Dat had ik nooit verwacht. Als kind had ik bij een rijk voorziene voederplaats gezien hoe spechten, mezen, maar ook 'logge' vogels als Groenling en Ringmus op kaasblokken en vetbollen balanceerden. Vink en Huismus raaptten eronder op wat werd gemorst, want zij misten de

vaardigheid om op een slingerende snack hun evenwicht te behouden. Wanneer hebben Huismussen geleerd om zich te gedragen als een 'muurkruiper' of 'pindakorf-acrobaat'? Dat de Huismus ook wel slaapt in metselstenen met invliegvoorziening en onder dakpannen, verbaast mij niet. Iets wat overigens alleen gebeurt tijdens het broeden. Maar de lenigheid die hij aan de dag legt op de voerplaats en rond zijn nest vind ik wonderbaarlijk. Op de Huismus raak je nooit uitgekeken.

Huismusmannen bij neststenen | Gerda Baas

Ingemetselde nestkasten voor gierzwaluwen, die de mussen ook 'gebruiken'; Hilversum, april 2024 | Carel de Vink

Broeden in neststenen (sinds 2019 bijna jaarlijks in dezelfde aantallen) per muur:

1. Vijf ingemetselde kasten op ZW zijn favoriet: vier broedgevallen (en in 2023 een tweede of vervolgbroedsel) van de Huismus; drie (erna) van de Gierzwaluw. Daar ook een broedgeval Huismus in een holte achter de dakgoot in 2022.
2. Een soortgelijke plek (zelfde richting, zelfde aantal) verderop wordt niet (!) gebruikt. Niet door de mussen, niet door de zwaluwen. Deze kasten hebben geen luwte van tegenovergelegen huizen. Zon en wind hebben er vrij spel. Ook ontbreekt er struweel waar de mussen in kunnen vluchten. Zou dat iets verklaren? Maar voor de Gierzwaluw zou dat toch niet uitmaken.
3. Vijf kasten ZW niet in-, maar opgemetseld: een à twee broedgevallen van de Huismus (wisselt per jaar).
4. Vijf kasten (op de wand gemetseld) op ZO: een broedgeval van de Huismus en een van de Gierzwaluw.
5. Vijf ingemetselde kasten op NO: een broedsel Huismus.
6. Vijf ingemetselde kasten op NW: alleen in 2023 een broedsel Huismus.
7. Afgelopen jaar ging door het brutaalweg kapen door de Gierzwaluw van de ruimte een broedsel van de Huismus verloren.

Watersnippen, Oostvaardersplassen, 18 september 2022 | Marga van Leeuwen

De Watersnip

Gallinago gallinago

Paul Keuning

In de ANWB Vogelgids staat bij deze steltloper in vette letters BJ. Dat betekent dat hij het hele jaar aanwezig is met jaarlijks meer dan vijftig broedparen. Met tientallen recente waarnemingen uit onze omgeving, eerste week maart van dit jaar, lijkt er geen vuiltje aan de lucht. Wat is er dan aan de hand met de kleine, bruin gestreepte snip met de lange snavel?

Zijn gestreepte camouflagepak is zo goed dat je deze snipachtige vogel, iets groter dan een Spreeuw, pas opmerkt als je hem tot op een paar meter genaderd bent. Zigzaggend vliegt hij dan plotseling op en in de lucht zie je alleen zijn witte buik. Opvallend is zijn te grote snavel, waarmee hij heel gevoelig in de modder het bodemleven kan onderscheiden. Moerassen, veengebieden en plasdras weilanden vormen een goede voedingsbodem, maar ook vochtige heide.

Tijdens de baltsvlucht stijgt de Watersnip hoog op, duikt daarna steil naar beneden, waarbij de korte staartpennen vibreren en een blatend geluid maken. Een van zijn bijnamen is dan ook 'de Geitenmelker'. Bijzonder om dat geluid in het voorjaar bijvoorbeeld op het Fochteloërveen te horen!

Geen bedreigde soort

Terwijl de Watersnip in ons land op de Rode Lijst staat, is het in NW-Europa met 500.000 exemplaren zeker geen

bedreigde soort. Op doorreis zien we hem met honderden voorbijkomen op weg naar Scandinavië, Oost-Europese landen en naar Noord-Rusland. Het aantal vastgestelde broedgevallen in ons land is sinds 1975 gedaald van 2400 naar een kleine duizend. Na 2000 broedt de soort vrijwel alleen in gebieden met aangepast beheer. Belangrijke broedgebieden binnen onze grenzen zijn de Drentse beekdalen, de Weerribben in NW-Overijssel en Wanneperveen bij Giethoorn. De als vogelreservaat beheerde weilanden zoals de Eempolders en het Landje van Geijssel gebruikt hij om op doorreis te foerageren. Tot broeden komt het in ons werkgebied nog maar zelden.

Jacht

Je zou er nostalgisch van worden. Pak Jac. P. Thijsse nog maar eens uit de kast en lees hoe *'deze snippen nestelen door 't heele land, liefst op vochtige plaatsen, waar ze 't nest tusschen weelderig groeiende zeggen kunnen verbergen.'*

Watersnippen, Marker Wadden, 17 september 2023 | Doortje van Dijk

De ongebreidelde jacht was wel een probleem dat Thijsse terecht aanklaagt. Het was begin 20e eeuw eenvoudig om er met een jachtgeweer tien stuks op een middag neer te knallen. Voor een detailstudie van het verenkleed van de Watersnip kon je terecht bij de poelier. Let op de witte achterrand van de vleugels!

Door ontginning en ontwatering verdween er in de tijd van schaalvergroting in de landbouw – de jaren 60 – steeds meer potentieel broedgebied voor deze blatende snip. Maar Thijsse was een optimist, hij eindigt met *'Gelukkig komt in ons land de krachtige beweging voor natuurbescherming hun te stude.'* Zouden we in het besef van één aarde en leven in harmonie met de natuur niet een ongecultiveerd rafelrandje over kunnen houden aan de waterkant voor deze schuwe steltloper?

Bronnen:

- Jonkers, D.A. e.a. (1987). Vogels tussen Vecht en Eem. Vogelwerkgroep Het Gooi en omstreken.
- Svensson, L. (2021). ANWB Vogelgids van Europa. Kosmos uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- Sovon. (2018). Vogelatlas van Nederland. Kosmos uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- Jac. P. Thijsse. (1942). (5e druk). Het Vogeljaar, Nederlandse vogels in hun leven geschetst. A.G. Schoonderbeek, Laren.
- Waarneming.nl

Na de cursus zijn wandelingen zijn niet meer hetzelfde | Sylvia Vermaas

Wandelingen voor de cursus | Sylvia Vermaas

Lichtjes in de ogen

Hugo Vos (deelnemer cursus 2023/2024)

Isvogel | Doortje van Dijk

Het was in een vakantiehuis in de Weerribben dat het ijsvogeltje ter sprake kwam dat twee van ons hadden zien vliegen. Ze vertelden ons over een vogelcursus die ze hadden gevolgd in 't Gooi en dat ze sindsdien overal bijzondere vogeltjes zagen. Er gloeiden lichtjes in hun ogen.

Wat lacherige en nieuwsgierige vragen van de anderen volgden. Er klonken vooroordelen en meningen in door. 'Vogelaars' en 'stoffig', dat soort zaken. Maar de antwoorden waren zo doorspekt van enthousiasme over inspirerende avonden en avontuurlijke excursies, dat er ergens in ons een verlangen voelbaar werd naar net zulke lichtjes in onze eigen ogen. Iemand opperde half voor de grap: "Zullen we ons met z'n allen opgeven?" "Zou ik doen", riepen de twee in koor, "Wij gaan in ieder geval nóg een keer meedoen."

Dat vond ik bijzonder. Als mensen zich twee keer voor eenzelfde cursus opgeven dan zal het wel het iets hébben.

Wij ook

Gedekt door de gedachte 'Als het niks wordt, hebben we sowieso een paar leuke avonden en een paar leuke uitjes met elkaar', repte de vrienden-appgroep de daaropvolgende week: "Wij hebben ons opgegeven hoor!" en "Wij ook!" en "Ik ook!" en "Wij kunnen er niet meer bij! Maar we hebben hem dus al een keer gevolgd, dus dat geeft niet..."

Zo kwam het dat ik op een najaarsavond vanuit Hilversum in de regen over die donkere weg fietste naar een mij onbekend zaaltje in de bossen bij Bussum. Ik verwachtte daar een man of tien, twaalf te ontmoeten waarvan er zeven mijn vrienden zouden zijn. Dat bord in de berm (een vogel) met daarop: 'Vogelcursus' met een pijl naar links vond ik schattig overdreven voor twaalf mensen, maar het hielp me wel de weg te vinden.

Binnen stonden ruim vijftig stoelen klaar. Dat had ik niet zien aankomen. Een geolied team van vrijwilligers zorgde voor presentielijsten en koffie en deelde hand-outs uit. Er was ervaring merkbaar. Dit hadden ze eerder gedaan. En zowaar... alle stoelen raakten vol!

Na de opening en het warme welkom werden we al snel volgegoten met kennis over het 'vogelen' en over datgene waar al die vrijwilligers lichtjes van in de ogen kregen: vogels!

Het werd een aangename wekelijkse routine, aangevuld met soms koude en natte maar altijd fijne excursies.

Niet meer hetzelfde

Tja... en nou ben ik de sigaar. Ik hoor en zie inmiddels overal vogels. Ik kan geen bos meer in zonder mijn (best dure) verrekijker. Wandelvrienden van mij mopperen dat wandelen met mij niet meer hetzelfde is. Ik sta heel vaak stil en tuur. Ik wandel met mijn oren open. In het bos, door de polders, langs het water. Het is hopeloos. Zelfs de hond zucht als ze met mij uit wandelen moet. Ze maakt geen meters meer.

In mijn huiskamer staat inmiddels een heuse (ook best dure) 'spotting scope' gericht op het kleine stukje groen tegenover mijn appartement. Bij iedere vogel die ik zie of hoor gloeien mijn ogen op. Gisterochtend maakten al mijn gelukshormonen een sprongetje toen ik in het bos voor het eerst van mijn leven een Tjiftjaf aanschouwde. Gehoord had ik 'm vaak, live gezien nog nooit.

Er is iets gebeurd in mij vrees ik. Ik ga zelfs op vogelzangles binnenkort. Het moet niet gekker worden.

Ik vraag me vaak af hoe het zo gekomen is. Ik vermoed dat het komt door de lichtjes in al die ogen. Die zijn besmettelijk.

Vogelcursus voor beginners

Francis Bakker

De vogelcursus voor beginnende vogelaars is niet meer weg te denken bij de Vogelwerkgroep.

Ieder jaar opnieuw is de belangstelling groot en het enthousiasme van de deelnemers uitzonderlijk.

Sinds 2023 hebben wij de Voor- en Najaarscursus samengevoegd tot een geheel: je kunt je alleen aanmelden voor een heel seizoen.

Het eerste blok start in oktober van elk jaar (6 weken) en het tweede blok in maart (ook 6 weken). Aan het eind van de cursus hebben de deelnemers een aardige basiskennis opgedaan. Om deze kennis verder uit te bouwen in de praktijk kan je deelnemen aan tal van werkgroepen die in onze vereniging actief zijn en natuurlijk aan de excursies die VWG organiseert.

Hoort zegt het voort

Ken je iemand die door jouw enthousiaste verhalen over vogels belangstelling heeft, attendeer dan op de Vogelcursus voor beginners die elk jaar in oktober van start gaat. Heb je zelf de cursus in het verleden al een keer gedaan en wil je nog eens op herhaling om de boel wat op te frissen of heb je meer tijd beschikbaar om fanatieker te gaan vogelen, dan kan je je nog een keer aanmelden als het minimaal twee jaar geleden is dat je de cursus voor het eerst deed.

Ga naar de knop "aanmelden Vogelcursus" op de homepage van VWG en meld je aan!

Frank en Maarten bevrijden snel de vogels die in het net gevlogen zijn - Vogelringstation Gooimeer, 03-03-2024 | Marcia Bijleveld

Dichter bij de vogels kan je niet staan

Verslag van een bezoek aan het vogelringstation van de Vogelwerkgroep

Andreas Grunwald

Laatst struinde ik met mijn vrouw Marcia door het gebied bij de Ankeveense molen op zoek naar vogels die door ons gefotografeerd wilden worden. Toen spotten we in een boom bij een uilenkast een ‘verdacht’ persoon. Bij nadere kennismaking bleek dit Harry de Rooij te zijn, coördinator van de subgroepen roofvogels en uilen en ook van het vogelringstation van de werkgroep Onderzoek en Bescherming. De uitnodiging om als aspirant voorzitter van de VWG bij het vogelringstation polshoogte te nemen, hebben wij direct in dank aangenomen.

Zondag 3 maart was het zo ver. We moesten wat zoeken, maar met wat telefonische aanwijzingen van Harry vonden wij het goed verstopte vogelringstation aan de oever van het Gooimeer. Na een hartelijk welkom door de medewerkers van het ringstation Harry, Rudy, Frank en Maarten, werden we ingeleid in het hoe en waarom van het ringen van vogels (zie pagina 26). Om de vogels te kunnen ringen moeten deze natuurlijk eerst worden gevangen. Dit gebeurt met behulp van fijnmazige netten

die op specifieke plekken nabij zorgvuldig onderscheiden biotopen worden geplaatst. De medewerkers bevrijden de vogels die in de netten zijn beland snel en vakkundig uit hun ongemakkelijke situatie en ringen ze met veel ‘fingerspitzengefühl’ voordat ze een reeks aan gegevens vastleggen.

Van de vogels die eerder geringd zijn worden de gegevens van dat moment genoteerd en vergeleken met eerdere data. Maar dit is niet alles. Bij deze gelegenheid worden ook de groei en

gezondheidstoestand van de vogels bekeken en worden ze ontdaan van eventueel aanwezige teken. Dichter bij de vogels kun je niet staan. Na deze check-up mogen ze direct weer het vrije luchtruim kiezen.

Terugmeldingen

De doelstelling van de Vogelwerkgroep is het bestuderen en beschermen van de vogels in ons werkgebied. Hiervoor is het noodzaak zo veel mogelijk over het gedrag, de gezondheid, verspreiding

en trek van vogels te weten te komen. Terugmeldingen zijn hiervoor van groot belang.

Sinds kort is het mogelijk om tijdens de vlucht met behulp van geolocators gegevens te verzamelen, zoals bij het onderzoek naar de trek van de Kleine Karekiet en de Bosrietzanger, dat unieke resultaten heeft opgeleverd (zie De Korhaan nr. 3 en 4 van 2022). De staat van de vogelpopulatie in ons werkgebied door de jaren heen zegt ons heel veel over de staat van de natuur waarin wij leven en de bedreigingen voor onze gezondheid waaraan wij als mensen door ons eigen doen en laten onderhevig zijn. Gelukkig zijn we ons tegenwoordig steeds bewuster van de oorzakelijke samenhang tussen een gezonde natuur en de gezondheid van de mens.

Belangrijke bijdragen

Dit alles dankzij wetenschappelijk onderzoek waar we als Vogelwerkgroep met grote deskundigheid belangrijke bijdragen aan leveren. De basis hiervoor is de door de huidige leden gedurende vele jaren opgebouwde ervaring en competentie die we ook de komende jaren willen continueren. Op 2 maart jongstleden hield Kees van Oers, buitengewoon hoogleraar 'Animal personality' aan de Wageningen University, een lezing voor de VWG over 'gedragsonderzoek bij vogels', in het bijzonder bij de Koolmees. Hierin onderstreepte hij dat continuïteit in onderzoek van het grootste belang is.

Meedoen?!

Om de continuïteit te kunnen waarborgen is het vogelringstation op zoek naar nieuwe medewerkers m/v. Wil je dicht bij onze vogels staan, ben je bereid hiervoor af en toe vroeg uit de veren te komen en ben je een volhouder met belangstelling om te helpen dit belangrijke onderzoek te continueren stuur dan een bericht naar vrs.hetgooi@gmail.com

Je bent van harte welkom.

*Harry ringt de vogels zo nodig, Rudy registreert
Vogelringstation Gooimeer, 03-03-2024 | Marcia Bijleveld*

*Harry onderzoekt de voedings- en gezondheidstoestand van de vogels
Vogelringstation Gooimeer, 03-03-2024 | Marcia Bijleveld*

*Een laatste deskundige blik van Rudy voordat deze Cetti's zanger weer de vrijheid krijgt
Vogelringstation Gooimeer, 03-03-2024 | Marcia Bijleveld*

Om hem goed te kunnen bestuderen, wordt deze Winterkoning vakkundig vastgehouden - Vogelringstation Gooimeer, 03-03-2024 | Marcia Bijleveld

Het werk van het vogelringstation

Rudy Schippers

Met meer dan 60 jaar aan ringactiviteiten is Vogelringstation Het Gooi en Omstreken een van de oudste en tevens een van de grootste ringstations van Nederland. Vanwege het belang van die continuïteit kunnen wij in het Natura 2000-gebied bij Oud Valkeveen met een speciale vergunning blijven ringen. Dankzij terugmeldingen krijgen wij soms verrassende resultaten zoals een Boerenzwaluw uit Zambia, maar ook een overwinterende Merel uit Midden-Finland.

Met dit ringwerk kunnen veel gegevens verzameld worden, zoals de leeftijd van een vogel met daarbij de vraag hoe oud wordt een bepaalde soort? Aan de hand van de broedstadia hebben wij een goed inzicht in het aantal broedvogels, wat middels het CES-programma (Constant Effort Site) ook de jaarlijkse fluctuaties kan laten zien. De conditie door de seizoenen heen en ook de aanwezigheid van bepaalde ziektes kan worden vastgesteld met behulp van monsters die door het Erasmus Medisch Centrum worden onderzocht. Eventueel aanwezige teken worden verwijderd voordat de vogels weer worden losgelaten.

Alleen voor deze gelegenheid ging deze Baardman nog even op de foto Vogelringstation Gooimeer, 03-03-2024 | Marcia Bijleveld

Notenkrakers, 22 januari 2019 | Hugo Weenen

Goede foto's essentieel voor effectieve communicatie over vogels

Hugo Weenen en Rob Prinzen

Foto's zijn een essentieel onderdeel van goede communicatie. Goede communicatie over vogels is belangrijk om vogelambassadeurs te creëren en de werkgroep fotografie van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken kan en moet daarin een belangrijke rol vervullen. Dit was een van de belangrijkste conclusies van de discussie van de werkgroep fotografie op 8 februari 2024.

Naar aanleiding van het interview met de voorzitter van de VWG in het winternummer van De Korhaan, de oproep van de adviescommissie van het Dineke Sluijters Vogelfonds in datzelfde nummer en een verzoek van Andreas Grunwald als kandidaat-voorzitter en actief lid van de werkgroep fotografie, heeft de werkgroep gediscussieerd over haar rol binnen de vereniging en de vraag hoe zij meer kan bijdragen aan het reilen en zeilen van vogels in het werkgebied.

Een van de doelstellingen van de werkgroep fotografie – hierna werkgroep genoemd – is om onze fotografen te helpen betere foto's te maken. Foto's die meer impact hebben en meer bijdragen aan de beschermingsboodschap die we over

willen brengen. Dat kunnen foto's zijn van vogels of hun gedrag, van activiteiten binnen de vereniging, van vogel-mens interactie en van menselijk gedrag dat goed of juist slecht is voor het voortbestaan van vogels. Dat kunnen foto's zijn die enthousiasmeren of foto's met een onheilspellende boodschap. Foto's die relevant zijn voor de biodiversiteit-discussie in bredere zin zijn eveneens belangrijk.

Rol

De werkgroep bestaat nu veertien jaar en is steeds meer in de belangstelling van de leden van de vereniging komen te staan. Dat blijkt uit een behoorlijke groei van het aantal leden. Natuurfotografie is een ideale manier om veel buiten te zijn, in het veld te zijn en daardoor de natuur te leren kennen en te registreren.

De werkgroep heeft op 8 februari gediscussieerd over haar rol binnen de vereniging en de vraag hoe zij meer kan bijdragen aan het reilen en zeilen van vogels in het werkgebied van de vogelwerkgroep. Daarnaast zijn er suggesties gedaan voor mogelijk nieuwe activiteiten.

In deze notitie zijn deze punten samengebracht tot één overzicht. De activiteiten zijn in hoofdlijnen onder te verdelen in drie categorieën:

1. Interne activiteiten
2. Activiteiten ten behoeve van de VWG
3. Activiteiten met algemeen belang

1. Interne activiteiten

De werkgroep organiseert maandelijks een avondbijeenkomst waarbij leden elkaar foto's laten zien en waarop presentaties en workshops worden gegeven. Daarnaast worden regelmatig excursies georganiseerd en worden foto's en tips uitgewisseld via Whatsapp en Facebook.

2. Activiteiten ten behoeve van de vogelwerkgroep

Foto's zijn bij uitstek geschikt om een tekstuele boodschap krachtiger te maken, meer aandacht te geven. Al vele jaren worden er vanuit de werkgroep foto's aangeleverd aan De Korhaan en de website. Hiermee wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan de aantrekkelijkheid en impact van beide. Foto's voor artikelen in De Korhaan zouden (nog) beter kunnen worden als de leden van de werkgroep in een vroeger stadium weten dat een artikel gemaakt gaat worden over een bepaald onderwerp. Aan auteurs hierbij de vraag of ze zo vroeg mogelijk de werkgroep kunnen informeren als ze foto's van ons willen gebruiken voor een artikel.

3. Activiteiten met algemeen belang

Binnen de vogelwerkgroep is momenteel veel aandacht voor het belang van de vogels. "Wat hebben de vogels eraan?" is een veel gehoorde vraag. De activiteiten van de vereniging zouden een bijdrage moeten leveren aan het in stand houden of verbeteren van hun habitat en daarmee hun voortbestaan.

Goede communicatie

Foto's zijn een essentieel onderdeel van goede communicatie en dus ook voor die van de vogelwerkgroep. Doelgroepen zijn: beleidsmakers, andere spelers in het natuurbeheer en het brede publiek. Te denken valt aan artikelen voor kranten, websites van natuurorganisaties, overheden en dergelijke. Verschillende leden van de werkgroep communiceren al in lokale bladen in hun eigen gemeente. Op dit moment zijn er drie leden van de werkgroep die een column hebben in een lokaal blad en twee leden die in een plaatselijke groencommissie zitten. Dit zijn op zichzelfstaande activiteiten, die gebaat zijn bij een of andere vorm van coördinatie vanuit de vereniging.

Leden van de vogelwerkgroep zijn veel in het veld en kunnen een rol spelen in het onder de aandacht brengen van situaties en voorvallen die aandacht verdienen vanuit een natuurbeschermingsperspectief. Leden van de werkgroep hebben daarbij het voordeel dat ze bij dit soort situaties relevante en impactvolle foto's kunnen maken. Een werkgroep die zich bezig gaat houden met natuurbescherming zou hierin de leidende rol kunnen vervullen.

Goede foto's leveren een bijdrage aan de uitstraling van de vereniging naar buiten als geloofwaardige partner.

Appelvink (man) met jong, 22 juni 2023 | Hugo Weenen

De beste foto's van 2023 (deel 1)

Eenentwintig leden van de VWG Fotowerkgroep deden mee aan de verkiezing van de beste foto's van 2023. We zouden er bijna een hele Korhaan mee kunnen vullen. Daarom laten we in deze Korhaan (in willekeurige volgorde de eerste) tien van deze foto's in de categorie 'Vogels in het Gooi' zien. In het volgende nummer tonen we de beste foto's van de elf overige fotografen.

Voor meer informatie kan je een mail sturen naar: fotografie@vwggooi.nl

Ransuil, Loosdrecht, juni 2023 | Elly Lodewijkx

Kramsvogel, Eempolder, 22-10-2023 | Andreas Grunwald

Roerdomp, Langs Eem bij Eemdijk, 1-9-2023 | Burg de Man

Torenvalken, Eempolder, 7-12-2023 | Andrea Rietbergen

Torenvalken, Eempolder, 13-11-2023 | Dirk Jan Dwars

Grutto, Eempolder, 28-5-2023 | Gina Valkenhoff

Boomkruiper, Oud Naarden, 26 -12-2023 | Etienne Kennis

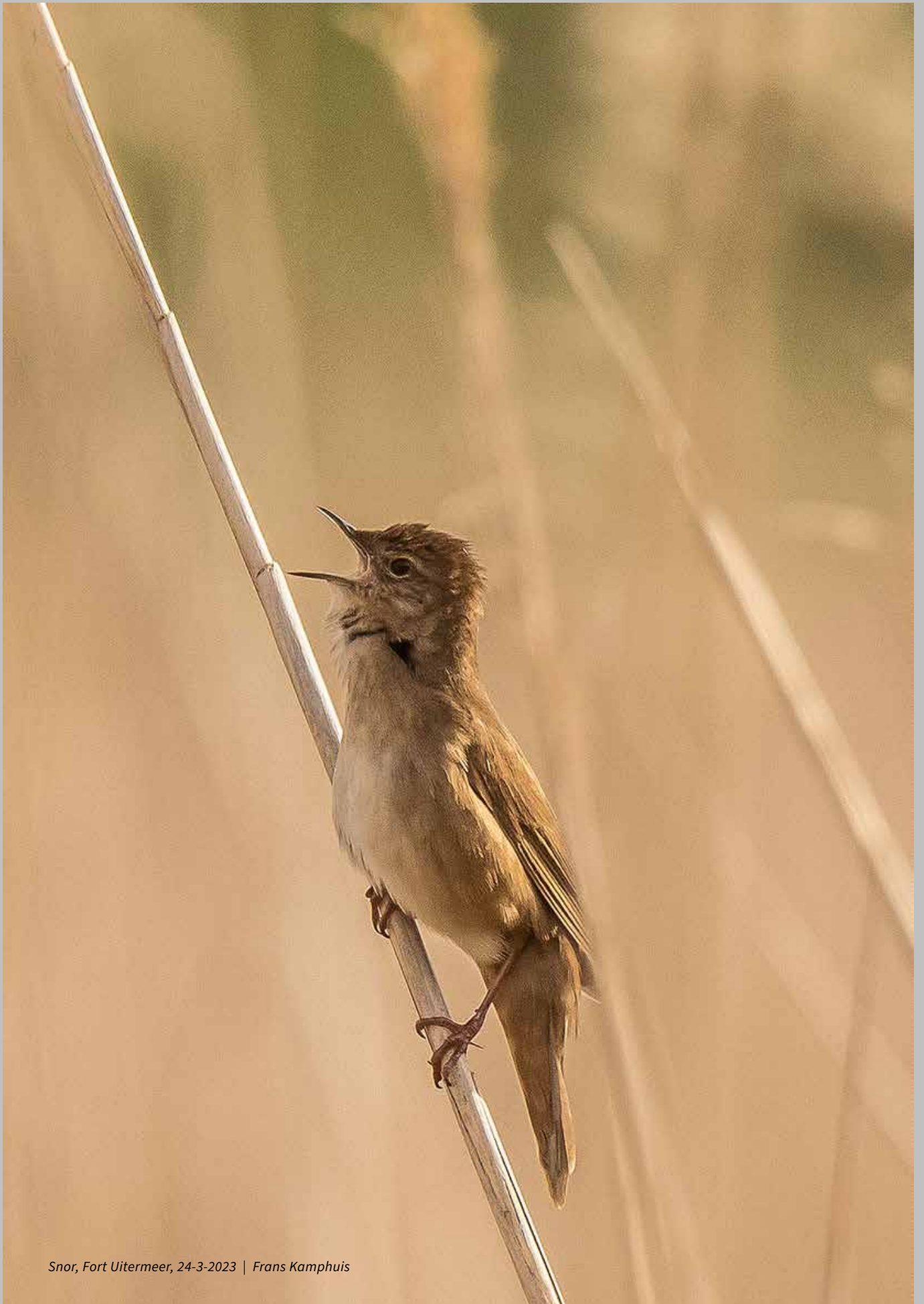

Groene specht, fotohut Watertoren Bussum, 1-6-2023 | Bertus van den Brink

Purperreiger, Naardermeer, 23-4-2023 | Klaas Geveke

Snor, Fort Uitermeer, 24-3-2023 | Frans Kamphuis

Een nieuwe columnrubriek **HOOGVLIEGERS EN LAAGBLIJVERS**

Vluchtig vogelen

Carel de Vink

Een eenzame Wulp, Eempolders, 8 augustus 2023 | Doortje van Dijk

Begin maart. De lange polderweg is al bijna even stil als de omringende velden. In de berm bloeit klein hoefblad als belofte van de naderende lente. Links en rechts in hoofdzaak nog wintergasten: zwijgzame groepen ganzen. Grauwe, kollen en brandjes. In de lucht slierten Smienten. Die melden zich met hun gefluit. Wonderlijk zangvogelachtig geluid van vogels die je als eendensoort eerder zou associëren met gekwaak. Hier en daar in het veld zitten wat Kievieten, waarvan een enkele al voorzichtig wat voorjaarsgedrag vertoont. Buitelen boven het gras, heel even maar. Om dan weer stilletjes te gaan zitten kleumen. Want het is kil.

Ik trap om warm te blijven stevig door op mijn fiets en stop alleen als er echt iets te zien valt. De enige medevogelaars gebruiken vandaag hun vierwieler. Ik zie ze van tijd tot tijd stoppen om de weilanden af te speuren. Camera in de aanslag. Wanneer we elkaar tegenkomen kan er nauwelijks een knikje af. Concentratie alom. Er zou een Roodhalsgans gezien zijn. Internet verklapt alle vogelgeheimen. Of toch niet? Een bevriende vogelaar deed hier eerder deze week een leuke waarneming, een Velduil. Die wordt op internet expres verzwegen. Dat mogen ze van mij vaker doen. Al dat gejakker voor die ene zeldzaamheid! Maar blijkbaar doet het gerucht toch de ronde. Een langszij komende auto mindert vaart. Er gaat een raampje open. Ik zie een toeter van een telelens, waarboven een hoofd zich naar mij toebuigt. 'Al de Velduil gezien?

Daarnaar ben ik op zoek.' Nee, ik heb geen Velduil gezien. 'Jammer. Dan ga ik maar door.'

Verderop staan drie auto's stil. De velduilzoeker heeft pech, het zijn geen vogelaars. Schepnetten en hengels in allerlei formaat verraden een andere passie. In de boezem zit genoeg vis. Zou er weer een Grote Zaagbek te zien zijn? Ik wacht af of er eentje opvliegt bij het naderen van de vissers. Waar is overigens de fotograaf gebleven? Die rijdt al via de zijweg in volle vaart richting het dorp. Wat een haast! Op naar een volgende doelsoort? Achter mij stopt zowaar een andere fietser. Mijn 'goedemiddag' wordt beantwoord met een tevreden gegrom: 'Velduil'. Wat? Nog geen veertig meter zit hij ons daar met felle ogen vanaf een molshoop aan te staren.

Had ik hem bijna gemist...

Nog voor ik mijn camera (zonder megalens) tevoorschijn kan halen, vliegt de vogel op, richting het dorp. Alsof hij de fotograaf wil inhalen. Maar nee, diens auto is in geen velden of wegen meer te zien. Ik ga een uur later naar huis. De eerste zang van de Graspieper, een groep Goudplevieren, een eenzame Wulp. Bij de boezem wordt mijn groet door de hengelaars beantwoord. 'Net vloog hier een IJsvogel langs,' weet een van hen te melden. 'En toen we aankwamen vloog een Grote Zaagbek op.' Laat ik die dankzij de Velduil toch nog hebben gemist. Jammer...

Velduil, Eempolders 2023 | Marcel Pomp

De halfzijder van zijn mannelijke kant, Theetuin Eemnes 2014 | Maarten Buijs

Een bijzondere Huismus in Eemnes

Maarten Buijs

Op veel terrassen is het een vertrouwd beeld: huismussen die dankzij de kruimelige left-overs op de tafels hun kostje bij elkaar scharrelen. Zo ook die middag in juni 2014 bij de Theetuin in Eemnes. Na een fijne wandeling door de polder zaten wij nog even aan de koffie met appeltaart. Amper was de taart op of er zaten al wat mussen op tafel. Op enig moment bleef er nog één mannetje over dat rustig op de rand van de tafel zat. Na korte tijd keek ik vanuit mijn ooghoek weer naar de mus. Nu zat er een vrouwtje, terwijl het mannetje niet was weggevlogen en er geen andere mus op tafel was geland. Na de eerste reactie ('huh?') nog eens goed gekeken en toen het beestje zich omdraaide was het weer een mannelijke mus. Dat zag er erg bijzonder uit. Verdorie, en juist nu hadden we geen fototoestel bij ons.

Niet geheel toevallig bezochten we korte tijd later opnieuw de Theetuin. Uiteraard ook nu weer koffie met appeltaart, maar deze keer lieten wij extra veel kruimels liggen... Fototoestel binnen handbereik. Na enkele bezoeken van gewone huismussen was het raak. Deze bijzondere Huismus kwam weer langs. Het viel ons op dat het mannelijke kleeft wat fletser was dan dat van de andere mannetjes. Het lukte om enkele foto's te maken.

Kleurmutaties

In een nummer van Het Vogeljaar staat een artikel van Hein van Grouw over kleurmutaties bij vogels. Naar aanleiding hiervan had ik hem al eens een mail gestuurd met een foto van een lichte

Huismus. De waarneming in de Theetuin was een reden om hem opnieuw te mailen en te vragen of dit een bekend verschijnsel is en of het wellicht een naam heeft. Zijn antwoord was duidelijk. Meestal worden dergelijke dieren halfzijders genoemd. Gedurende de eerste celdeling na de bevruchting gaat er iets mis waardoor vervolgens de rechter en de linkerzijde verschillend uitgroeien. Vaak gaat het dan om twee verschillende kleuren maar soms, zoals in dit geval, betreft het de geslachten. Na het sturen van enkele foto's suggereerde hij om over deze zeldzame huismus een kort artikeltje te maken, bijvoorbeeld voor Dutch Birding. Dit is er echter niet meer van gekomen.

Het jaar daarop zijn we nog enkele keren in de Theetuin geweest, maar helaas zonder dit bijzondere vogeltje opnieuw te zien.

Samensmelten

In juni 2020 kreeg deze waarneming een staartje. Hein van Grouw was samen met Harvey van Diek bezig met een boek over kleurafwijkingen bij vogels en wilde hierin de foto's van de halfzijder Huismus opnemen. Uiteindelijk is er in hun boek "Zwarte merels witte merels" een verklarend stukje gewijd aan het verschijnsel halfzijder. Het treedt op als twee bevruchte eicellen per ongeluk samensmelten. In plaats van een afzonderlijk mannetje en vrouwtje, groeien ze samen uit tot een vogel met

over de lengte een scheiding tussen twee verschillende kleden. Dit verschijnsel heet officieel bilateraal gynandromorfisme (gyna=vrouwelijk, aner=mannelijk, morfe=vorm) en is de juiste term voor een halfzijder met verschillende geslachtskleden. De term halfzijder wordt meestal gebruikt als een vogel twee zijden met verschillende kleuren heeft, maar dan wel van hetzelfde geslacht is.

Wat de halfzijder huismus in Eemnes betreft merkt hij op dat de zwarte snavel erop duidt dat deze vogel waarschijnlijk iets meer mannelijk is. Vooral op de 'en face' foto's is bij deze Huismus nog een ander verschijnsel te zien. De punt van de snavel buigt zich enigszins naar de vrouwelijke kant. De reden hiervoor is dat de snavel van een vrouwtje iets kleiner is dan die van een mannetje. De snavel groeit aan de mannelijke kant iets groter en dit veroorzaakt bij deze huismus de lichte buiging van de snavelpunt naar de vrouwelijke kant.

Voortplanten

Rest nog de intrigerende vraag of een dergelijke gynandromorph zich kan voortplanten. Bij vrijwel alle vogelsoorten is alleen de linker eierstok ontwikkeld. Als dit volgens National Geographic (zie link) wat betreft verenkleed de vrouwelijke kant is, zou voortplanting mogelijk moeten zijn, mits het dier baltsgedrag vertoont. Hein

De halfzijder recht van voren, Theetuin Eemnes 2014 | Maarten Buijs

van Grouw vermoedt dat de aanwezigheid van testosteron de eierstokken ervan weerhoudt om productief te zijn. In ieder geval lijken alle gynandromorphen die hij heeft gezien altijd 'onzijdig' te zijn. Op internet zijn veel voorbeelden te vinden van halfziders, vooral van de Rode Kardinaal, met duidelijk verschillend gekleurde zijden (zoek op 'halfsider cardinal(s)'). Dit geldt ook voor grasparkieten, waarbij deze halfziders uitblinken in verschillende kleuren combinaties ('halfsider parakeet'). De waarneming in Eemnes heeft mij, inmiddels lid van de VWG, wel een soort 'tick' bezorgd. Vooral huismussen probeer ik altijd van twee kanten te bekijken. De kans weer een halfzijder te zien is

te vergelijken met het winnen van de hoofdprijs in de Staatsloterij, maar het zou toch bijzonder zijn er in het jaar van de huismus opnieuw een te zien!

De halfzijder van de vrouwelijk kant, Theetuin Eemnes 2014 | Maarten Buijs

Broedende ooievaar, Ankeveen, 22 april 2020 | Arda van der Lee

Internationale Ooievaarstelling

Arda van der Lee

De Ooievaar lijkt misschien een echte Nederlandse vogel, maar is vooral een Europese vogel. Het broedgebied strekt zich uit over bijna alle Europese landen, Zuidwest-Azië en Noord-Afrika, met Polen als het grootste bolwerk.

Elke tien jaar slaan vogeltellers in heel Europa de handen ineen om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de ooievaarspopulatie. Deze populatie is immers behoorlijk in beweging. In veel landen, waaronder Nederland, neemt het aantal Ooievaars flink toe. In andere landen nemen de aantallen juist af of blijven stabiel.

In 2024 vindt de achtste Internationale Ooievaarstelling plaats. Voor de Nederlandse bijdrage aan deze internationale telling werken Sovon en STORK (Stichting Ooievaars Research & Knowhow) nauw samen.

Nestkaart Ooievaar

Voor de Nederlandse Ooievaars bestaat al zo'n tien jaar het programma Nestkaart Ooievaar, ontwikkeld door Sovon in nauw overleg met STORK. Hoe meer nestkaarten er in 2024 van de Ooievaar worden ingevuld, hoe betrouwbaarder de inschatting van het broedsucces wordt. Het zou dus fantastisch zijn als veel mensen dit jaar een of meerdere nestkaarten van Ooievaars insturen. Het programma opent direct via [Stork.sovon.nl](https://stork.sovon.nl).

Meedoen

Iedereen kan meedoen, je hoeft geen ervaren vogelteller te zijn of 'eigenaar' van een nest. Ken jij een of meer bewoonde Ooievaarsnesten in jouw omgeving? Door gedurende het broedseizoen (eind maart-eind juli) enkele keren het nest te bekijken, kun je al veel waardevolle informatie doorgeven via Nestkaart.

Enkele tips:

- Eind maart/begin april worden doorgaans de eieren gelegd; Ooievaars laten hun eieren niet alleen, vanaf dit moment zal er een broedende ouder te zien zijn.
- De kuikens, die eind april/begin mei uit het ei komen, zijn in het begin lastig te zien. Hun bedelende kopjes komen nog niet boven de rand van het nest uit. Een ouder die voedsel opgeeft (uitbraakt) is hét teken dat er jongen zijn.
- Naarmate de jongen groeien, gaan ze steeds meer op hun ouders lijken. De grijszwarte snavel blijft echter een duidelijk kenmerk.
- Na het uitvliegen in juli blijven de jongen nog een tijdje in het territorium van de ouders rondhangen en keren in het begin nog regelmatig terug naar het nest.

Twee kopjes, 2 weken oud, Ankeveen, 1 juli 2018 | Arda van der Lee

Ouder met drie jongen, 5 weken oud, Ankeveen, 10 juni 2019 | Arda van der Lee

Bijna vliegvlugge jongen, Ankeveen, 9 juli 2021 | Arda van der Lee

Badderende Gaai, 14 oktober 2021 | Hugo Weenen

Een portret van de Gaai

Dick A. Jonkers

Volgens veel mensen zijn Gaaien schreeuwers, met hun doordringend gekrijs, en struikrovers. Er zijn er ook die ze kwalificeren als een doortrapte gauwdief. Hij behoort tot het gajes dat graait en snaait. Het is een boosdoener, die in de broedtijd (veel) jonge vogels en eieren rooft en werd daarom vroeger te vuur en te zwaard vervolgd. Gelukkig is dat laatste al enige tijd niet meer het geval en valt hij tegenwoordig onder de Wet natuurbescherming. Als inheemse vogelsoort is de soort nu jaarrond beschermd.

Het formaat van een Gaai is vrijwel gelijk aan dat van een Kauw, maar hij valt onmiddellijk op door zijn bonte verenkleed. Korte afstanden overbrugt hij in een licht golvende moeizame vlucht; tijdens de trek is die onzeker. Andere onderscheidingsstekens zijn het af en toe

opzetten van de kruinveren, hippen op de grond en hoppen in bomen en struiken. Typerend gedrag is waakzaamheid, die zich uit door onrust. Met luidkeelse kreten klinkend als schrèk of schræk maak hij zijn aanwezigheid kenbaar. Genoeg hierover. 'Een beeld zegt meer dan duizend woorden'.

Voorkomen en leefgebied

De soort komt als broedvogel verspreid over het hele land voor, maar ontbreekt in agrarisch aaneengesloten, zeer open landschap in het centrale en noordelijke deel van Friesland bij de Waddenzee. Hetzelfde geldt voor dit type landschap in het noordoosten van Groningen. Het leefgebied is zeer gevarieerd. Het kan bestaan uit loof- en naaldbossen, opgaand hout, onder meer in grienden, houtsingels, eendenkooien, parken, recreatieterreinen, kerkhoven en op landgoederen. Ook

binnen de dooraderde bebouwing van stadjes en dorpen, waar houtachtig gewas in de vorm van bosjes, singels en heesters aanwezig is, wordt gebroed. Dit gaat eveneens op voor villawijken met een dergelijke structuur. Halfopen agrarisch cultuurlandschap wordt ook bezet, maar dan moet dit wel bosfragmenten, waaronder houtsingels, bevatten en niet geïsoleerd liggen. Zelfs boerenerven in open landelijk gebied worden af en toe gebruikt om te nestelen.

De Gaai staat te boek als standvogel, omdat hij het hele jaar door in ons land verblijft. 's Winters zijn ze vrijwel overal aanwezig behalve in boomloze gebieden. In de Sovon Vogelatlas van Nederland uit 2018 wordt aangegeven dat de Gaai in de periode 2013 - 2015 in 90 % van de atlasblokken voorkwam. Met 40.000 tot 65.000 broedparen gaat het dus goed met deze vogel.

Invasie

Eens in de zoveel tijd hebben we te maken met een invasie door de komst en doortrek van vele duizenden exemplaren. Merkwaardig eigenlijk, want het lijken slechte vliegers. Het verschijnsel manifesteert zich onregelmatig; tijdens de invasie van 2019 waren het 80.000 – 110.000 exemplaren. Hiervan bleef een aanzienlijk aantal overwinteren. De herkomstgebieden bevinden zich in Oost-, Midden- of Noord-Europa. Bij het Vogeltrekstation in Wageningen zijn terugmeldingen bekend van geringde Gaaien uit Duitsland, voormalig Tsjechoslowakije en Rusland. Over de reden voor die massale verplaatsingen tast men nog steeds in het duister. Waarschijnlijk heeft het verschijnsel te maken met een samenspel van twee elementen in de hierboven genoemde streken of landen. Een uitstekend broedjaar met veel uitgevlogen jongen en tegelijkertijd een seizoen met een slechte eikelproductie.

Eten en gegeten worden

Als we kijken naar wat de Gaaien eten, passeert een bonte verzameling voedsel de revue. Niet zo vreemd, want de

vogels staan te boek als omnivoor. Alles wat behapbaar is wordt gegeten. Daar horen ook door de mens achtergelaten voedselresten en ander etenswaardig afval bij.

Bij het voeren van vogels in de winter kan worden genoten van hun toeren om ook een graantje mee te kunnen pikken. Allerlei zaden, vetbollen, slingers met pinda's en vogelpindakaas vormen vaak het aanbod. In het seizoen dat volgt, proberen ze een allegaartje van diersoorten en ander voedsel te bemachtigen. Teneinde hun broedsels groot te kunnen brengen gaan Gaaien op zoek naar geschikte organismen die talrijk aanwezig zijn. Dit betreft ook de eieren en jongen van andere soorten uit de eigen familie van kraaiachtigen. Wanneer een nest wordt bedreigd, maken de oudervogels veel kabaal. Ook vogels van een groter formaat zoals de Patrijs worden gepredeerd. De conclusie die dan al snel wordt getrokken is dat de dieven moeten worden vervolgd. Hoe zo, is er dan sprake van achteruitgang van broedvogels door het aantal broedparen van de Gaai? Voorlopig lijkt dat niet het geval zijn. De negatieve invloed van de Gaai op

vogelpopulaties is door mij nergens in soortbeschrijvingen aangetroffen. De variatie aan voedselbronnen die de Gaai gebruikt is zeer groot. Insecten van uiteenlopende soorten, larven en rupsen zijn volop beschikbaar in het voorjaar, evenals muizen, kleine vissen, padden, kikkers, wormen en huisjesslakken. Van laatstgenoemden worden hun huisjes kapot gebeiteld. Wanneer dit geregeld op een vaste plek met een harde ondergrond gebeurt ontstaat daar een zogenaamde gaaiensmidse.

Giftige slangen

Een auteur uit het begin van de vorige eeuw haalt een collega aan die de Gaai als de hoofdverdelger van de adder beschouwde. De aanvaller pikte deze giftige slangen zo vaak in de kop, dat die de geest gaven. Ook de ringslang staat op de prooidierenlijst.

Behalve carnivoor is de Appelvrêeter – een van zijn volksnamen – ook herbivoor door het verorberen van fruit, bessen en zaden, graangewassen, bloemknoppen, erwten en zaden, waaronder ook van kegeldragende naaldbomen en aardappels.

Gaai kijkend naar zijn spiegelbeeld, 14 oktober 2021 | Hugo Weenen

Weer later in het seizoen komt er meer eetbaars. In jaren met een zeer goede dracht, de zogenaamde mastjaren, manifesteert dit fenomeen zich door het verorberen van grote hoeveelheden eikels, beukenootjes, hazel- en walnoten. De voorkeur voor eikels blijkt uit de volksnaam Eikelaakster. De Gaai vertoont hamstergedrag door eikels te verstoppert en heeft hierdoor faam verworven als een soort bosbouwer. Het verhaal doet de ronde dat hij eikels elders onderbrengt wanneer hij merkt bij het verstoppert te worden geobserveerd. Hij schijnt jaarlijks zo'n achthonderd eikels te verbergen. Wanneer schaarste ontstaat worden de eikels opgediept. 's Winters zou hij ook in staat zijn ze onder een sneeuwdek terug te vinden. De exemplaren die hij ter plekke wil consumeren worden daar met de snavel bewerkt om ze zoveel mogelijk van de taaie schil te ontdoen.

door Gaai aangepikte eikel

Gaaien zijn geen lieverdjes, maar predatie is een onderdeel van het leven van dieren. Zo kan het zijn dat gaaien zelf ook het slachtoffer worden van dit gebeuren. In de voortplantingstijd kunnen eekhoorns hun nesten met eieren of jongen leegroven. Andere belagers zijn enkele roofvogelsoorten en de Ekster. Verder kunnen waarschijnlijk ook Zwarte Kraai en Boommarter hiertoe worden gerekend.

Klanken

Onze 'vriend' heeft een grote verscheidenheid aan klanken in huis. Om te beginnen de uiteenlopende rauwe kreten van hemzelf. Verder het mauwen van de Buizerd, kraaien van een haan, kakelende kip, blaffende hondjes, het "tjuk tjuk" van eekhoorns en het hinniken van een veulen. Zelfs het scherpen van een zaag wordt genoemd. En dit is nog maar een greep uit zijn repertoire.

Hij is als het ware een soort spotvogel met het talent om geluiden na te bootsen. In de broedtijd laat hij allerlei agressieve klanken horen om zijn territorium af te bakenen. In dezelfde periode is er ook zang te horen, ontleend aan andere soorten, klinkend als een ingetogen wijsje. Dit moet ertoe leiden dat er gaat worden gepaard. Een baaierd aan zangvogelsoorten komt voorbij. Een greep uit de soorten die worden geïmiteerd levert een heel lijstje op: Havik, Spreeuw, Merel, Zwartkop, Ekster, Grauwe Klauwier, Wielewaal, Wilde Eend en de Scharrelaar, een in Nederland vrij zeldzame dwaalgast.

Schuttersfeest

Gaaischieten is een vermaak in een deel van Zeeland. De oplettende lezer zal zich afvragen hoe dat mogelijk is. In de inleiding staat toch dat hij beschermd is. Dat klopt, want deze bezigheid heeft niets te maken met de jacht op Gaaien. Het is een schuttersfeest op de jaarlijkse kermis in juli, waarbij men vanaf een hoge paal met een geweer of pijl en boog vroeger op een bont versierde vogel (papaai) schoot. Een Zuid-Bevelandse overlevering wil dat Jacoba van Beieren (1401-1436) aan een 'schieting' heeft deelgenomen en daarbij de gaai van een paal heeft geschoten. Tegenwoordig gaat het om nepvogels of andere ornamenten op een stelling.

Volksnamen

Een zee van namen duidt erop hoe bekend de vogel is. De wetenschappelijke naam is *Garrulus glandarius*, wat krassende eikelzoeker betekent. Heel lang werd hij Vlaamse Gaai genoemd en er circuleren ook maar liefst ruim zeventig volksnamen. Daar kwam ik achter bij het raadplegen van het standaardwerk over vogelnamen en hun betekenis.

Lang geleden werd de soort in het Latijn nog *garius* genoemd. Zou hier de naam *gajes* uit voortgekomen zijn, waarmee men schreeuwers bedoelt? Een vraagteken staat eveneens bij de aanduiding Vlaamse in zijn naam. De herkomst zou de relatie zijn tussen het roodbruin in de vlag van Vlaanderen en de kleur in de veren. In Wallonië, waar Frans de voertaal is, wordt hij *Gay* genoemd.

Bij elke naam of bijnaam worden vaak de plaatsen, provincies en streken genoemd waar een karakteristieke benaming is aangetroffen. De talrijkste is de Meerkol, een verbastering van Markol(f). De oorsprong ligt bij Marculphus, een personage uit een heldensage vermaard om zijn praatjes, grappen en spotten, conform de hoofdfiguur in mijn verhaal. "Het is ne goai" was een uitdrukking in het dialect.

Een verwijzing naar gedrag is de naam Merretkōrref – een hengselmand–

Opstelling voor gaaischieten

verwijzend naar het hamstergedrag tijdens het verzamelen van voedsel. Wat dat laatste aangaat spreekt de naam Eikelpotter voor zich. De verwantschap met het uiten van kreten manifesteert zich in de naam Krijtekster en die met bos in Hoaltekster. Zo zijn er nog veel meer interessante verhalen over dit onderwerp te vertellen, maar overdaad schaadt. In spirituele kringen wordt de Gaai zowel een aarde- als luchtwezen beschouwd. Zijn verendek bezit hemelsblauw op de vleugels en aards lijkend bruin op het lichaam. Daarnaast zijn op andere plekken zwarte en witte veren vertegenwoordigd. Zij staan voor het licht en het duister. De Gaai is de boodschapper tussen hemel en aarde en wordt in de kringen van aanhangers beschouwd als een schepsel dat helpt om in je ware kracht te gaan staan.

Groene beroepen

Een veer op de hoed steken is niet alleen een gezegde. Het gebeurde letterlijk heel lang door blauwe vleugelveertjes op dit hoofddekseel te bevestigen. Mensen die dat deden werkten meestal in groene beroepen: boswachters, jachtopzichters en houthakkers in het Hoge Noorden. In de jachtwereld was dit ook lange tijd gebruikelijk.

Er is overigens een levendige handel in de blauwzwart gebandeerde dekveertjes. Creatieve geesten gebruiken ze voor tal van doeleinden, waaronder in sieraden en als pen. Vliegvisser gebruiken ze bij hun hobby als lokaas.

Parasieten

Dieren kunnen belaagd worden door parasieten, maar proberen die overlast tegen te gaan. Gaaien kunnen hinder ondervinden van veerluizen en nemen daarom een bad. Niet in water, maar in een mierenhoop. Zij gaan daar met gespreide vleugels op zitten. De mieren reageren daarop door te trachten de indringer te verdrijven met het spuiten van methaanzuur, ook wel mierenzuur genoemd. Het zuur schijnt een reinigende en dus effectieve werking te hebben.

Op de Gaaien raakt men nooit uitgekeken.

Geraadpleegde bronnen

- Blok, H. & Ter Steege, H. (2008). De Nederlandse vogelnamen en hun betekenis. Uitgave in eigen beheer. Leidschendam/Waalre: 228-230.
- Binsbergen, N. & Mooy, D. (1937). Zien is kennen. Schoonderbeek, Laren: 324.
- Brehm, A.E. (1920). Het leven der dieren vogels deel 2 - De Vogels. P.A. van Belkum Azn., Zutphen: 164-165.
- Bossema, I. (1967). De Vlaams Gaai als predator van jonge vogels. De Levende Natuur 70 (4): 86-92.
- Glutz von Blotzheim, U.N. & Bauer, K.M. (1993). Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Bd.13./III. Passeriformes (4. Teil) Aula Verlag, Wiesbaden): 1416, 1430-1433.
- Hustings F. & Koffijberg, K. (redactie). (2018). Vogelatlas van Nederland. Sovon, Nijmegen/Kosmos, Utrecht/Antwerpen: 392-393.
- Kompanje, E.J.O. (2023). Een gaaiensmidse. Straatnieuws 35(2): 49-51.
- Speek, B.J. & Speek, G. (1984). Thieme's vogeltrekAtlas. Thieme & Co., Zutphen: 260-261.
- Teixeira, R.M. (samenstelling). (1979). Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten & Stichting Ornithologisch Veldonderzoek Nederland: 348.
- Witherby, H.F., Jourdain, F.C.R., Tichurst, N.M. (1965). The handbook of British birds. Volume 1. Witherby Ltd. Londen: 33.

Gaai in de sneeuw, 8 februari 2021 | Hugo Weenen

Kijkje in het Nestkast Onderzoek van het NIOO

Jonge koolmezen in nestkast, 14 mei 2014 | Coby Jeninga

Kees van Oers & Coby Jeninga

Het Nestkast Onderzoek van de VWG Het Gooi stuurt al vele jaren de controle gegevens van de nestkasten naar het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW). Om eens te horen wat het NIOO nu met die gegevens doet, hebben Coby Jeninga en Henny Meulepas buitengewoon hoogleraar Kees van Oers van dit instituut uitgenodigd. Met een goede opkomst in de Infoschuur werd het op 2 maart een leerzame zaterdagochtend.

Kees van Oers, vogelaar en buitengewoon hoogleraar Dierpersoonlijkheid, komt een boekje opendoen over de Koolmees (Parus major). Deze vogel wordt ook wel de wilde rat genoemd, omdat er zoveel onderzoek naar wordt gedaan.

Wereldwijd blijken er 32 types Koolmees te zijn. Van sommigen is nog vrij weinig informatie beschikbaar. Van de Europese Koolmees is het meest bekend, maar ook de Japanse Koolmees wordt onderzocht. Het NIOO doet al zeventig jaar nestkastonderzoek, dat in 1955 in vier

gebieden is gestart. Maar er is al eerder onderzoek gedaan bij Koolmezen. Een grondbezitter in Renkum vroeg de hulp van onderzoekers toen veel eiken hun blad verloren vanwege vraat door rupsen. Er zijn toen nestkasten opgehangen om dit te onderzoeken. Vanuit deze achtergrond is het langetermijnonderzoek ontstaan.

Gedragstesten

Het onderzoek van Van Oers is gericht op het gedrag van de Koolmees. Op de Zuid-Veluwe hangen sinds 1998 achthonderd nestkasten die worden gecontroleerd en er worden Koolmezen in gevangenschap gehouden waar allerlei gedragstesten mee worden gedaan. Ze worden kort vastgehouden en weer vrijgelaten. Deze testen hebben veel informatie opgeleverd. De Koolmees blijkt heel geschikt te zijn voor onderzoek; de vogel is nieuwsgierig, leergierig en laat zich niet zo snel van de wijs brengen. In het broedseizoen kan hij agressief zijn territorium beschermen, in de winter, op voertafels, is de Pimpelmees agressiever.

Uitdaging in het onderzoek is goed te definiëren wat persoonlijkheid is, want alles moet helder en zichtbaar zijn in het gedrag. Men moet hoe dan ook voorzichtig zijn met conclusies, want elke Koolmees heeft zijn eigen persoonlijkheid. Wij zien dit ook in de nestkast; de ene Koolmees laat zich voorzichtig in de hoek van de nestkast zetten, zodat wij de eitjes kunnen tellen, de volgende begint agressief te blazen en een andere is weg zodra de deksel van de kast opengaat. Er is onderzocht dat van dit soort gedragingen ongeveer 40 tot 50% genetisch door de ouders wordt bepaald. De rest is afhankelijk van de omgeving.

Sperwers

Mezen zijn altijd op zoek naar voedsel. Als ze een dag zonder eten zitten, gaan ze dood. Koolmezen leggen veel eieren en leven kort; van de acht Koolmezen die uit het ei komen en uitvliegen, zijn er na een jaar nog maar één of twee over. De meeste jonge Koolmezen worden door sperwers gepakt, maar er gaan ook redelijk wat

jongen dood doordat ze ziek worden. Dat hoort bij de natuur. Het is ook geen echt probleem omdat elke Koolmees in haar of zijn leven maar één jong hoeft groot te brengen om de populatie in stand te houden.

Een volwassen Koolmees heeft 50% kans om de winter te overleven en het volgend jaar weer een keer te proberen. De Koolmeespopulatie in Nederland is redelijk stabiel. Opvallend is dat in de steden de reproductie laag is maar de overlevingskans hoog. Buiten de bebouwing is dat omgekeerd.

Rupsenpiek

Kees van Oers vertelde ook over de timing van het eieren leggen. De Koolmees kan ongeveer voorspellen wanneer er een rupsenpiek is. Dat is van cruciaal belang want dan moeten de jongen net uit het ei komen. Rupsen reageren op de temperatuur en daarom is de rupsenpiek de laatste jaren naar voren geschoven; in 2010 was die dertien dagen eerder dan in 1986.

Sinds 1990 leggen de Koolmezen net iets te laat in vergelijking met de rupsenpiek. Voorheen legden ze iets te vroeg, wat eigenlijk beter is want dan kan er een broedstop plaatsvinden. Door klimaatverandering is er veel gewijzigd en omdat dit onderzoek al zo lang op dezelfde manier wordt gedaan, kunnen hier nu vragen over worden beantwoord. Dat was in de jaren tachtig niet te voorspellen.

Natuurmonumenten

In 2019 had heel Nederland veel last van de Eikenprocessierups. De rups is de larve

van een nachtvlinder en kan overlast veroorzaken door de honderdduizenden brandharen die elke rups op zijn rug draagt. Deze kunnen klachten veroorzaken zoals jeuk, huiduitslag, irritatie aan de ogen of aan de luchtwegen. Wind zorgt ervoor dat de kleine brandhaartjes van de rups in de lucht zweven en zich tot op grote afstand van de nesten verspreiden. De Eikenprocessierups is al zo'n dertig jaar in Nederland gesignaleerd, maar is vanaf 2010 exponentieel toegenomen als gevolg van klimaatverandering.

In 2020 heeft Natuurmonumenten het NIOO de vraag voorgelegd of de Koolmees het ultieme wapen kon zijn tegen deze rups, door de Eikenprocessierups aan hun jongen te voeren. Degelijk onderzoek was nodig; op Bokesteyn en Schaep en Burgh werden honderd nestkasten van het NIOO opgehangen en in 2021 werden de koolmezen en de rupsen intensief door een groep studenten bestudeerd.

Uit dat onderzoek bleek dat de Koolmees geen grote bijdrage levert aan de bestrijding van de rupsen. Hij eet deze rupsen niet graag en consumeert liever de groene rupsen van bijvoorbeeld de wintervlinder. Deze zijn in gebieden met veel eiken voldoende aanwezig, waardoor de Koolmees de Eikenprocessierups juist in die gebieden niet nodig heeft.

Biodiversiteit

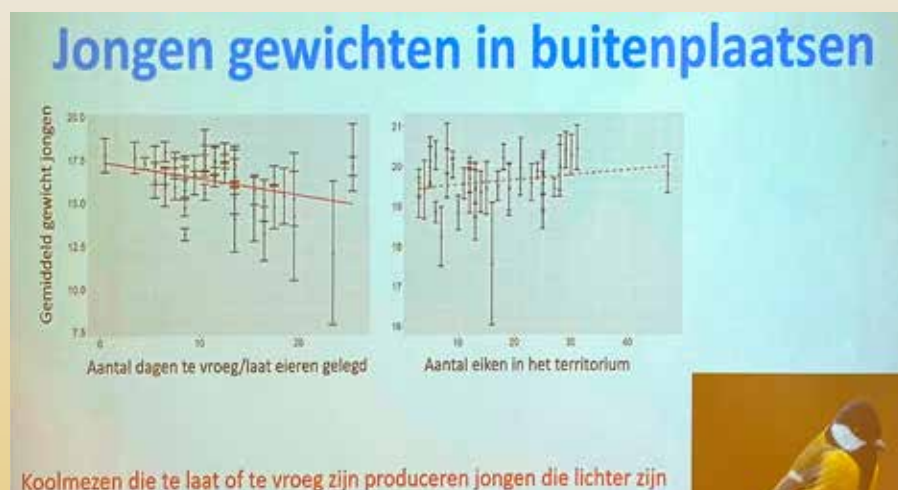
Er zijn wel andere dingen ontdekt. Bijvoorbeeld hoe meer eiken er in het territorium van de Koolmees staan, hoe beter het gaat met de soort. De vraag blijft hoe we op een natuurlijke wijze de uitbraak van de Eikenprocessierups in bedwang kunnen houden. Biodiversiteit

is in elk geval cruciaal. De Koolmees is onderdeel van die biodiversiteit, maar een veelvoudigheid aan insecten is het meest belangrijk. Vervolgonderzoek ligt nog in de planning, eventueel met behulp van camera's zodat kan worden bekeken of de koolmezen in juli wel de rupsennesten bezoeken.

Helaas zijn er voor de kasten van het NIOO op Bokesteyn en Schaep en Burgh al een paar jaar geen studenten gevonden die daar een specifiek project willen doen. De kasten zijn de afgelopen jaren door diverse vrijwilligers van onze vogelwerkgroep gecontroleerd, waaronder Jents Visser, zodat het onderzoek wel verder kon gaan. Kees van Oers heeft in zijn presentatie laten zien welke mooie resultaten die serie gegevens (2020-2023) al heeft opgeleverd. Natuurmonumenten heeft helaas aangegeven door veranderd beleid niet meer blij te zijn met nestkasten in hun gebieden en daarom zullen ze na dit broedseizoen worden verwijderd. We hebben afgesproken dat Jents dit jaar de kasten nog controleert, we kunnen ze nu zo vlak voor het broedseizoen er niet meer afhalen.

Consistent

Kees van Oers beaamt dat langetermijn-onderzoek erg belangrijk is. Over de vraag of er beter meer gedetailleerde data kunnen worden verzameld in minder gebieden en of de data die nu worden verzameld voldoende zijn, antwoordde hij dat het voornamelijk belangrijk is om niet te veel te veranderen. Beter wat minder data verzamelen op een consistente manier over vele jaren, dan steeds nieuwe interessante data.

Hoe meer eiken, hoe meer Koolmezen, 2 maart, Infoschuur | Joke van Velsen

Kees van Oers, Infoschuur, 2 maart 2024 | Coby Jeninga

Voorjaar en Velduil in de polder

Piet Spoorenberg

Velduil, Eempolders 2023 | Marcel Pomp

Zondag 10 maart. Het voorjaar ontluikt. Dit ontluikende voorjaar in de Eempolders beleven, doe je het beste op de fiets. Lekker buiten en je legt net even wat sneller afstanden af dan te voet. Om negen uur verzamelen we met 15 enthousiastelingen bij Theetuin De Brave Hendrik in Eemnes

Onze alom geprezen hoofdredacteur Ruud had zich wat vergist in de afstand en zijn fietsconditie en kwam hijgend aangefietst, toen we op pad gingen. Wat een bikkel. Gelukkig ligt het tempo van de fietsexcursie extreem laag, want het doel is om te genieten van het landschap en de vogels. We fietsen eerst over de Harderwijkerweg het gebied De Kampen in. Hier willen we het nieuwe in 2023 gerealiseerde weidevogelreservaat van SBB bewonderen. In dit reservaatgebied is het waterpeil flink verhoogd, tot zo'n 20 cm onder het maaiveld. Dit is belangrijk voor goed weidevogelgrasland. Het zorgt voor een goede bereikbaarheid van wormen, die dicht onder de oppervlakte leven. De grasgroei verloopt trager dan in sterk ontwaterd grasland. En hierdoor krijgen minder dominante grassoorten en kruiden meer kans om zich te ontwikkelen. De structuur van de vegetatie verbetert en wordt ook gevarieerder van soortsaanstelling. Er zijn veel greppeltjes gegraven en de slootoevers hebben een flauw verlopend profiel gekregen. Dit alles is bedoeld voor een rijker insectenleven, waar vooral kuikens van profiteren.

Bontbekplevieren

Als we aankomen horen we de aangename geluiden van de eerste Grutto's, Kieviten en Scholeksters. We nemen de tijd om de geluiden op ons in te laten werken en we kijken naar de balts van Kieviten en Grutto's. Na even turen zien we ook een paar Bontbekplevieren en een eerste Tureluur rondscharrelen. Hoewel het voorjaar duidelijk aanwezig is, zijn er ook nog veel wintergasten te bewonderen, zoals brand- en kolganzen en smienten (in prachtkleed).

Daarna fietsen we naar het geroemde weidevogelreservaat van Natuurmonumenten. Beetje tegen de wind in beuken, maar het weer is heerlijk. Hier zien we in de grote plasdrassen ook grote groepen Grutto's die zich volvreten en hun veren weer op orde brengen na de lange reis uit Portugal. In de diepere delen van de plasdrassen zien we veel Wintertalingen, maar ook andere eendensoorten, zoals Slobeend, Krakeend, Wilde Eend, Smient en Bergeend. Als we naar de Zomerdijk rijden om daar een koffiepaauze te houden, zien we over onze rechterschouder ineens een wonderlijk verschijnsel vliegen. Onmiskenbaar met zijn gewichtloze vlucht, zijn prachtige lange ronde vleugels en zijn nieuwsgierige

Bontbekplevier, De Kampen, 9 april 2023 | Marcel Pomp

Fietsexcursie, Eempolder 10-03-2024 | Joke van Velsen

aandachtige blik: een Velduil. Hij laat zich helaas maar kort zien en duikt het veld in om zich onzichtbaar te maken.

Lidmaatschap

We pauzeren uitgebreid op de Zomerdijk en genieten van het heerlijke uitzicht, de geluiden en de vogels. Met de vorderende tijd wordt het ook steeds drukker in de polders. Enkele nietsvermoedende voorbijgangers worden door Joke ter plekke verleid tot het lidmaatschap van onze vogelwerkgroep.

Er komt zowaar een wandelclub van vijftig personen over de zomerdijk aangewandeld. Dat waren er zelfs voor Joke te veel om aan te spreken. Luid keuvelend en op hun manier ook van het landschap genietend marcheren ze ons voorbij. Voor ons het signaal om weer op de fiets te stappen en met wind in de rug terug naar het startpunt te rijden waar we een mooie ochtend afsluiten.

Tureluur, Eempolder, 22 april 2024
Joke van Velsen

Grutto's, Eempolder, 2 april 2022 | Rob Prinzen

Wat was interessant in de vogelbladen?

Samengevat door Paul Keuning

Geïnteresseerd door een samenvatting en wil je het hele artikel lezen?
Neem contact op met Paul Keuning: pw.keuning@xs4all.nl
Geen probleem om het tijdschrift of het digitale artikel naar je toe te sturen.

De DompHoorn jrg. 58/1

Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden.

Henk Vermeer doet verslag van Sovontellingen. Het gaat daarbij om de watervogels langs de Linge, slaapplekken van Grote Zilverreigers, broedplekken van Blauwe Reigers en Roeken en de MUS-telling in Heukelum.

De nestkastwerkgroep ontfermde zich over 35 mezenkasten in de boomgaard, waarvan er 23 bezet waren. Rond de Schaapskooi nestelden de Grauwe Vliegenvanger, twee paar Boomkruiper, zes paar Huis- en Ringmussen, plus nog vier paar van de Spreeuw.

De uilen-aanwas was behoorlijk: aantal jongen van Bosuil vijf, Steenuil 35 en de Kerkuilen hadden achttien jongen.

Daarnaast nog dertig jongen van de Torenvalk en dertien jongen van de Zwarte Stern.

De Gierzwaluw jrg. 62/1

VWG Amsterdam

Henk Leenaers schrijft een wetenswaardig artikel over de ontwikkeling van leven in een ei 'Van kiemschrijf tot kuiken'. En het zijn niet de domste wezens die uit een ei kruipen: duiven worden gerekend tot de tien slimste dieren op aarde. Je leven beginnen in een eischaal heeft een

groot voordeel voor vogels, het levert gewichtsbesparing op.

Een update over bescherming door Tycho Fokkema en Ewout Huibers. De Baai van Ballast, dat is bij de Diemer Vijfhoek, is een Natura 2000-gebied en niet voor niets. Wintervogels en grote aantallen trekvogels komen hier samen voor hun broodnodige rustpauze. Langs deze dijk zijn otters, bevers en veel ringslangen vastgesteld. Huibers is de coördinator Bescherming. Hij ligt in de clinch met de gemeente Gooise Meren (Bussum, Naarden en Muiden). Krijgt natuurontwikkeling of recreatie hier voorrang? En gaat de plaatsing van knotsgrote windturbines bij Diemen door? Belangrijk genoeg om je erover op te winden!

Tenslotte wat resultaten van 2023

Roofvogels	Uilen		
Torenvalk	52	Steenuil	4
Boomvalk	20	Bosuil	15
Slechtvalk	4	Ransuil	22
Sperwer	40	Kerkuil	8
Havik	12		
Buizerd	57		
Zeearend	1		
Wespendief	1		
Br. Kiekendief	15		

Tabel 1. Dat verwacht je toch niet van Amsterdam en omstreken?

De Grauwe Gans jrg. 40/1

Vogel- en natuurwacht Flevoland.

Opgvolging van bestuursleden wordt een nijpend probleem nu er één lid stopt en twee anderen binnenkort het bijltje erbij neerleggen. Dan blijven er nog maar twee bestuursleden over. Goed nieuws is dat een meerderheid van de Tweede Kamer niet instemt met de opening van Vliegveld Lelystad voor commerciële vluchten.

Ton Eggenhuizen schrijft een boeiend artikel over het heimelijke nestsucces van de Wespndief, die al sinds 2018 in Almere tot broeden komt.

De Kieft jrg. 48/1

Vogelbeschermingswacht Zaanstreek.

Het nieuw aangetreden bestuur zet de lijn voort om bouwplannen en veranderingen in het landschap kritisch te volgen. Het oostelijk deel van de Eilandspolder heet de Veentjes en ligt onder Schermerhorn. Een inventarisatie van planten en vogels laat zien dat dit een zeer natuurrijk gebied is: naast veel rietorchissen en ronde zonedauw, tref je hier de Bosrietzanger aan met 34 territoria. Verder nam het aantal Veldleeuweriken toe en zaten er meerdere Roerdampen. In de winter is dit een pleisterplaats voor soms wel twintigduizend Kieviten.

Het beheer van het Oostzanerveld is gecompliceerd, omdat er versnippering heeft plaatsgevonden over diverse particuliere eigenaren, deels door erfenis. De auteurs van dit artikel stellen dat de plaatselijke boeren opgevoerd moeten worden tot 'natuurbeheerboeren', die ondersteund door vrijwilligers het beheer op zich kunnen nemen. Ed Staats vraagt zich af of 'Waarneming, nl een zegen of een vloek is'. Hij stoort zich in hoge mate aan misbruik van deze site door sommige vogelfotografen met twitcher-gedrag. Zij laten zich door geen hek tegenhouden en banjeren soms dwars door een broedterrein om toch die ene vogelsoort voor de lens te krijgen.

De Kruisbek jrg. 67/1

Vogelwacht Utrecht
Albert Noorlander zag een Dwerggors tussen Montfoort en Oudewater en bespreekt deze zeldzaamheid uit het hoge noorden. Henk Leenaers portretteert de Drieteenstrandloper. Deze 'topatleet ter grootte van een tennisbal' doet het goed langs ons Noordzeestrand: een verzesvoudiging in de afgelopen dertig jaar.

Het bestuur van de Utrechtse Vogelwacht doet een oproep om met een werkgroep adequaat te kunnen reageren wanneer aantasting van vogelbelangen dreigt. De eerste doelstelling 'bescherming van de natuur, in het bijzonder voor vogels', moet serieus worden genomen.

Limosa jrg. 97/1 2024

Tijdschrift van de Ned. Ornithologische Unie en Sovon.

Chris v. Turnhout, B. Goffin & J. v. Irsel 'Broedresultaten van Merels in het bos en in stedelijk gebied, leefgebieden met afwijkende populatietrends'. In 2022 was de Merel de vogel van het jaar. De doelstelling was om de oorzaak van de veranderingen in populatieaantallen te achterhalen. Na 1990 leek het gedaan met de steeds stijgende trend van de Merel. Met de in 2022 en 2023 verzamelde gegevens over broedresultaten, die voornamelijk in de regio Nijmegen, Arnhem, Wageningen verzameld zijn, kan worden geconcludeerd dat gemiddeld 3,4 jongen het nest hebben verlaten, waarbij er geen aantoonbaar verschil was tussen nesten in het stedelijk gebied en het platteland. Hiermee lijkt de dalende trend zich te herstellen. Verder onderzoeksverslagen van:
– K.C. Fokker en N. Godijn over de 'Overleving van Kievitsjongen in een akkerbouwgebied';
– Jaap Schröder over 'Temperatuur in gierzwaluwnesten', metingen tonen aan dat het onder de dakpannen beduidend warmer kan zijn dan de gemeten buitentemperatuur.
– Harvey van Diek en Wim Oosterhof stelden in Hilversum 'Boombroedende Gierzwaluwen' vast in 2019-2022. Was niet eerder vastgesteld in ons land.

Sovon nieuws jrg. 37 (mrt.)

Dit blad zet zich met grote affiniteit in voor de tellers, onderzoekers en de vrijwilligers die zich ten dienste stellen van de vogels.
– De recente telling van Aalscholvers komt tot zeventienduizend broedparen, vier keer zoveel als vijftig jaar geleden. Er treedt een verschuiving op naar kleinere kolonies, meer in het binnenland.
– De Steppiekiekindief trekt op weg naar de broedgebieden in het noorden steeds vaker over ons land.

– Jip Louwe Kooijmans: 'Waar slaapt de Huismus?' Eén van de onderzoeksvragen uit het Jaar van de Huismus.

– E. Kleyheeg & M. Wortel: 'Om akkervogels heen wieden dankzij beeldherkenning'. Bij het ploegen, zaaien, wieden, maaien en oogsten lukt het verrassend goed om met camera's de nesten te ontzien.

– B. Hoekstra schreef een boek in het Engels over verstoring door vuurwerk.

Vrienden van 't Gooi jrg. 29/1

Behalve een gedichtje over de Oeverzwaluwen bij de Groeve Oostermeent, weinig vogelnieuws. Wel veel heemkunde over onze woonomgeving.

Vogels 42/01

Vogelbescherming Nederland.
De balans tussen genieten van vogels en vogelbescherming slaat ondanks de vertederend mooie foto's duidelijk door naar bescherming. De lans wordt gebroken voor vogelopvangcentra, voor meer dynamiek in het water in Zuidwest-Nederland. Verder een uitgebreide bespreking van een langjarig en grensverleggend Nederlands vogelonderzoek in de Sahel, lees Ardea jrg. 111/1.

In "Moedig voorwaarts" legt Arjan Berben verantwoording af over wat er in het Waddengebied met alle gulle financiële giften is gedaan voor de boerenlandvogels en voor verschillende Sternsoorten.

De Levende Natuur jrg. 125/2 .

Tijdschrift voor natuurbehoud en natuurbeheer.

Eerste eindredacteur was Jac. P. Thijsse. Dit tijdschrift komt al sinds maart 1896 op voor een eerlijke plek van onze natuur.

In dit nummer:

– Trekvogels geven inzicht in verspreiding infectieziekten. Henk van der Jeugd, Jurrian van Irsel, Tjomme van Mastrigt. Wilde trekvogels spelen een belangrijke rol bij de introductie en verspreiding van infectieziekten die van dier op mens worden overgedragen. Onderzoek aan trekvogels kan belangrijke lessen leren over de verspreiding van die infectieziekten.

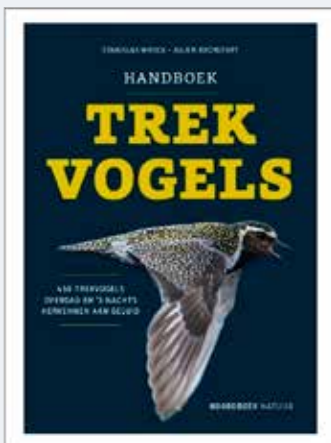
– Wild zoogdier besmet met het hoogpathogene H5N1-vogelgriepvirus J.M. Rijks, V. Caliendo et al .

Het hoogpathogene H5N1-vogelgriepvirus treft ook steeds vaker wilde zoogdieren. In Nederland is het virus aangetoond bij meer dan veertig zieke of dode individuen. Het is van belang het optreden van dergelijke infecties nauwlettend te monitoren en waar mogelijk te voorkomen.

– Het ‘merelvirus’ gaat nog steeds rond. M. Montizaan, J. v.d. Brand en Roy Slaterus. Het usutuvirus verspreidt zich sinds 1996 langzaam over Europa. Sinds 2016 gaat het ook in ons land rond, voornamelijk onder merels, maar ook onder andere vogelsoorten. In 2017-2019 nam het aantal broedvogels van de merel af met ongeveer een kwart, deels door het virus, maar de vogels blijken ook immuniteit op te kunnen bouwen.

– Vleermuizen in de toren van Babel. Herman Limpens, L. Begeman en M.J. Schillemans.

De vleermuis zit nogal eens in de beklagdenbank als het gaat over de verspreiding van virussen. Biologisch gezien is daar, ondanks het nodige onderzoek, geen aanleiding voor. Hier ligt dan ook een schone taak voor communicatiedeskundigen.

Wroza, S. & J. Rochefort, (2024).
Handboek trekvogels.
Hardback. Noordboek.
ISBN 978 94 6471 085 4.
376 pagina's.
Prijs € 39.90.

Handboek trekvogels

Wroza, S. & J. Rochefort

besproken door Dick A. Jonkers

Het tellen van trekvogels is een geliefde bezigheid en er zijn heel wat mensen die zich daar, al dan niet in groepsverband, mee bezighouden. Boeken over vogeltrek zijn populair. In de periode 2003 - 2024 verschenen maar liefst vijf determinatiegidsen. Het hier te bespreken handboek is opmerkelijk en verschilt op nogal wat punten van zijn voorgangers. Er worden maar liefst 450 soorten in behandeld. De voorgangers bevatten er aanmerkelijk minder. Bij ruim een derde betreft het trekvogels die dwaalgast zijn. Hun geografische herkomst kan variëren van plekken in de Méditerranée tot locaties op het noordelijk of zuidelijk halfrond. Opmerkelijk is dat op enkele soorten na geen zeevogels zijn opgenomen. Het argument daarvoor is dat zij weinig vocaal zijn en zich daarnaast ook volgens de auteurs veelal op grote afstand boven zee voortbewegen.

Foto's van vliegbeelden overheersen, maar er zijn er ook waarbij soorten in een andere positie worden weergegeven. De teksten zijn kort en krachtig met de trekperiode, het gedrag en de kenmerken van de soorten, waardoor de gebruiker snel op het juiste spoor wordt gebracht. Zeer belangrijk zijn de gegevens over de soortspecifieke geluiden, sonogrammen en een QR-code die kan worden gescand. Voor hen die zich hebben gespecialiseerd in nachtelijke trek of dat willen gaan doen, is een apart hoofdstuk ingeruimd. Het bevat informatie over het determineren van ruim honderd soorten van de talrijkst passerende nachtelijke trekkers. En dat niet alleen, ook de technische aspecten en alles wat verder nodig is om dit type onderzoek uit te kunnen voeren komen aan de orde. Zowel ervaringsdeskundigen als aspiranten kunnen aan dit deel hun hart ophalen!
En dat geldt voor het hele handboek.

P.B.Ph.M. Bogaers. (2023).
Wij zagen de tak af waarop
wij zitten, de teloorgang
van de natuur door de
rechtsstaat.
Uitgave in eigen beheer,
380 pagina's

Voor wie het lezen wil: Pieter
Bogaers heeft nog een
beperkt aantal exemplaren.
Prijs €42,40.

Zijn mailadres:
pieterb.bogaers@gmail.com

Wij zagen de tak af waarop wij zitten

De teloorgang van de natuur door de rechtsstaat

P.B.Ph.M. Bogaers

besproken door **Paul Keuning**

Dit boek van Pieter Bogaers, advocaat, vogelliefhebber en lid van de VWG, is het resumé van het proces van de toewijzing tot bouwgrond voor een woonwijk op het vroegere defensie terrein links en rechts van het 'Gebed zonder end' bij Crailo. Dit initiatief komt van de gemeentes Hilversum, Bussum en Huizen. Het is een boek van een jurist voor juristen. Het stevige boekwerk gaat over meer dan vogels; het is een verslag rond de voorraansregels die in onze schaarse natuur gelden. Vogels, grote en kleine zoogdieren, recreatie, verkeer en woningbouw strijden om ruimte. Dit boek illustreert naar mijn mening dat de naar onze verwachting onafhankelijke overheid, die hierin regulerend op moet treden, te kort schiet.

Met fraaie retoriek wordt de 40 ha vervuilde grond, achtergelaten door defensie, door de samenwerkende gemeentes voorgespiegeld als 'groene ontwikkeling waarbinnen het landschap leidend zal zijn'. Met 1.600 tot 1.900 bewoners en met ik weet niet hoeveel katten en honden, zal de eekhoorn zich wel twee keer in zijn staart bijten voordat hij in deze nieuwe woonwijk van boompje zal gaan verwisselen.

De vroegere stadsarchitect van Hilversum, Willem Dudok, stond in de jaren twintig op de bres, toen Amsterdam met plannen op de proppen kwam om een deel van de Bussummer- en Westerheide te benutten voor het bouwen van een tuinstad ten behoeve van arbeiders uit Amsterdam. 'Stedelijke ontwikkeling zal plaatsvinden binnen de stad. De omringende bossen en heide worden niet opgeofferd aan woningbouw', was de stelling van Dudok. Bij monde van de in februari 2021 opgerichte Stichting Natuur en Landschap het Gooi (SNLG), waarin de auteur een leidende rol speelt, worden de natuurwaarden van Crailo en omgeving opgesomd. Wat offer je op wanneer de

te plannen woonwijk doorgaat? Juist de dichte bebossing en de ontoegankelijkheid voor publiek, maakt dit vroegere oefenterrein voor leger en brandweer tot een oase van rust voor reeën, das, boomarter, bunzing, eekhoorn, vos en de gewone dwergvleermuis. Nog afgezien van vogelsoorten als Zwarte Mees, Kuifmees, Boomkruiper en Boomklever. De auteur vindt het van de gekke dat de provincie ontheffing verleent, terwijl op de rand van het aanstaande buurtschap een dassenburcht zit. De mogelijkheid om te bouwen en daarbij het leefgebied van een dassengemeenschap te negeren, is blijkbaar afhankelijk van het raadgevende bureau. Zodoende kan de toetsing aan de Wet Natuurbescherming dus afgestemd worden op de wensen van de klant. De klant is in dit geval de Gemeenschappelijke Exploitatie Maatschappij Crailo b.v., de GEM, het samenwerkingsorgaan van de drie betrokken gemeentes. De door de vogelwerkgroep uitgegeven rapporten over de broedvogels van de Gooise heiden, de rapporten met de nummers 19, 50 en 253, laten zien dat het allang gedaan is met de grote, stille heide. Hordes wandelaars, mountainbikers, paarden en honden zijn er de oorzaak van dat Korhoen, Wulp, Patrijs, Fazant, Roodborsttapuit, Paapje en Nachtzwaluw verdwenen zijn van onze heiden. Jammer dat ook het afgerasterde plekje dicht bij de bebouwde kom van Bussum niet meer zal functioneren als rustgebied voor het wild. Het is geen gemakkelijk boek over de casus Buurtschap Crailo en voor een niet jurist moeilijk leesbaar. Ga er maar even voor zitten. Dan kan de rechtgeaarde natuurbeschermers terugvinden welke wegen er kunnen worden bewandeld om pal te staan voor de natuur. De jurist vindt hierin de wetten en bepalingen waarmee kwetsbare natuur kan worden beschermd.

Jan Loggen: passie voor natuur en motor achter Nardinclant

Hanneke Cusell

Als ik op een natte middag begin januari gehuld in regenbroek, -jas en -hoed als een enigszins verzopen kat bij Oud Bussem arriveer, loopt Jan Loggen al naar buiten me tegemoet. Een hoofd vol krullen, fit en energiek ogend, een korte broek en stevige schoenen. Hij heeft die dag al een Wintereik geplant. De regen deert hem kennelijk niet.

Al gauw leer ik dat dit prachtige witte landhuis een rijke geschiedenis kent met in de loop der tijd verschillende bestemmingen. Zo woonden er ooit rijke families, zoals de families Hinlopen en Bredius. Na de Tweede Wereldoorlog heeft het een tijd dienstgedaan als weeshuis voor kinderen en als hemofiliecliniek. Dertig jaar geleden is het Amerikaans databedrijf SAS er gekomen. Jan werkt er ook al bijna dertig jaar. Hij beheert het 5,5 hectare grote terrein. Rond 1900 was het overigens 300 hectare groot.

Jan: 'Het bomenbestand hier is bijzonder vanwege een aantal heel oude, maar nog heel gezonde bomen en omdat er veel holtes in de bomen zijn. Er zijn bijvoorbeeld twee Linden uit 1770, twee rode beuken uit 1800 en de linden langs de oprijlaan zijn ruim 200 jaar oud.'

Jan maait het gras, verzorgt de fruitbomen en kweekt nieuwe bomen op van oude bomen die er staan. Dat laatste betekent behoud van origineel autochtoon materiaal met goede genen. Hij heeft nu bijvoorbeeld zes Lindes uitgeplant en een aantal rode beuken opgekweekt. Inmiddels ligt er hier en daar een stuk dood hout, maar hij moet ook rekening houden met de veiligheid, controlebaarheid en esthetiek.

Natuurtechnisch bosbeheer

Na de middelbare school kwam Jan via via in 1981 bij de stichting Vrijwillig Goois Natuurbeheer (VGN) terecht, waar hij tot 1988 als vrijwilliger werkte. Daarna ging hij naar de Bosbouw- en Cultuurtechnische School in Velp en kwam na diverse baantjes in het groen in 1994 bij SAS terecht.

Bij de VGN heeft hij met name van Dick Visser het natuurtechnisch beheer geleerd. Toendertijd was dat geen gangbare beheermethode. Bij het natuurtechnisch bosbeheer gaat het om vergroting van de structuurvariatie, zowel verticaal (boomlaag, struiklaag, kruidlaag, strooisellaag en schimmellaag) als horizontaal (een bospatroon met een kern, mantel en zoom). Gebruikte natuurtechnieken zijn onder meer: omtrekken, ringen en exotenbeheer. Het Spanderswoud is een voorbeeld waar de gemeente Hilversum begin jaren tachtig besloot te kiezen voor natuurtechnisch bosbeheer: in 1984 nam de gemeente unaniem een beheerplan aan, dat gericht was op natuurbehoud en meer variatie. Dat betekende een ommekeer, want tot de jaren zeventig werd het blad in het bos en onder de bomen nog weggehaald door de Plantsoendienst, die daarom in eerste instantie ook tegen dit plan in het verweer kwam. Het plan is in grote lijnen uitgevoerd. Zo werd er een kernzone gecreëerd waarin veel wandelpaden afgesloten werden.

Nardinclant

In 1987 heeft Jan samen met onder andere Erik Lam van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJN) de vrijwilligersorganisatie Nardinclant Landschapsbeheer opgericht. Het doel is om middels kleinschalig ecologisch beheer de variatie en biodiversiteit van natuurgebieden te vergroten. Nardinclant werkt onder meer voor Staatsbosbeheer (SBB), Natuurmonumenten (NM) en het Goois Natuurreservaat (GNR) in en rond het Gooi. Deze streek werd in de

Middeleeuwen 'Nardinclant' genoemd. Nardinclant telt ongeveer 60 vrijwilligers en organiseert 10-12 werkdagen per jaar, van augustus tot maart. Het is een van de actiefste vrijwilligersgroepen die bij het Landschap Noord-Holland aangesloten zijn. Nardinclant kenmerkt zich door een grote diversiteit aan werkzaamheden: wilgen knotten, bosrandbeheer, onderhoud van een oeverwaluwand, plaggen, maaien van bloemrijke landjes en riet, natuurtechnisch bosbeheer en het beheer van poelen.

Een van de nevenactiviteiten is het houden van een jaarlijkse workshop. De eerste was in 2018. Nardinclant doet dit omdat het belangrijk is om de vrijwilligers van Nardinclant en ook de vrijwilligers en boswachters van GNR, NM en SBB kennis te laten maken met de ecologie van bossen, en met het verband tussen biotoop en het gedrag en voorkomen van organismen. De workshop in 2022 ging over dood hout. Jan: 'Dood hout is heel belangrijk: 35 tot 40% van de fauna en flora is afhankelijk van dood hout.' De workshop van 2024 zal gaan over natuurbeheer van bos. Aanleiding hiervoor is de nota Bossenstrategie van de overheid.

Oog voor detail

Nardinclant richt zich op kleinschalig, arbeidsintensief beheer. Er wordt bijvoorbeeld met een bermmaaier gemaaid in plaats van met zware machines. Een ander voorbeeld is het omtrekken van bomen met een lier. Zo wordt een flinke storm nagebootst. De wortelkluit en liggende verterende stammen vormen de habitat voor

Jan Loggen hakt een lariks om in het Spanderswoud | Marcel Ham

Bosuil in Linde op Oud-Bussem | Jan Loggen

Vos in het rietland, Naardermeent | Jan Loggen

Jan Loggen trekt met lier een lariks om in het Spanderswoud | Marcel Ham

speciale mossen, varens en insecten.

Of het terugzetten van exoten zoals de Amerikaanse eik en vogelkers (Bospest), dat wil zeggen: ze worden afgezaagd op één meter (of andere) hoogte. Later worden de uitlopers eraf geslagen met een gertel (soort kapmes) of een hiep, een oud gereedschap dat in de grienden werd gebruikt. Jan vertelt dat hij nog een hiep van zijn overgrootvader heeft.

De Naardermeent is een voorbeeld waar Nardinclant het ecologisch maaibeheer sinds 2015 voor Staatsbosbeheer uitvoert. Staatsbosbeheer wilde een meer bloemrijke vegetatie. De eerste keer kon Jan niet over de brandnetels en het riet heen kijken. Maar door te maaien en het gemaaide riet op hopen te leggen is het gebied verschaald. Nu groeit er massaal echte koekoeksbloem en smeerwortel en sinds twee jaar ook de rietorchis. Vorig jaar zat er een vos in de riethopen.

Oog voor detail is ook belangrijk. Zo moest bij een poel in het Spanderswoud geselecteerd worden welke bomen niet omgetrokken zouden worden. Een vuilboom die in mei bloeit en waar veel bijen op af komen, een mooie ratelpopulier en een fraaie zomereik bleven staan. Oog voor detail vergroot zo de diversiteit rond de poel.

Passie en genieten

Jan was vroeger graag buiten en vaak in de Eempolders om roofvogels te observeren. Hij voelt zich echter niet speciaal een vogelaar, maar meer een allround natuurliehebber. Wel heeft hij bijvoorbeeld in coronatijd een paartje Zwarte Spechten intensief gevolgd. Dagelijks zat hij met een goede verrekijker een tijdlang onder een zwart camouflagenet op ongeveer 100 meter afstand van de nestboom.

Jan is lid van de Vogelwerkgroep en schrijft van tijd tot tijd voor De Korhaan. Toen er in 2004 voor het eerst wilgen werden geknot bij het Eemmeer, heeft hij, omdat de Vogelwerkgroep daar ook belang bij had, een oproep bij de vereniging geplaatst. Het resultaat was zo'n tien vrijwilligers, waarvan een aantal nog steeds vaste vrijwilliger bij Nardinclant is. Het is duidelijk dat de natuur en het ecologisch natuurbeheer Jans passie zijn. Wat levert dat hem op? Jan: 'Ik kan super genieten van werk dat ik gedaan heb en van de Zwarte Specht die ik heb geobserveerd. Het is helemaal leuk als je de verandering ziet, nadat je bijvoorbeeld een open plek in het bos hebt gemaakt of een boom hebt omgetrokken.'

Daarnaast is Jan de coördinator van Nardinclant. Hij organiseert de werkdagen en overlegt daarvoor met de beheerders en eigenaren, regelt het gereedschap, bezoekt de locatie van tevoren om te kijken wat er wel of niet moet blijven. Op de dag zelf geeft hij instructie. Hij vindt het leuk om met mensen te werken. De groep loopt goed en het is gezellig. Jan organiseert daarnaast ook de workshops. Kortom, zijn werk voor Nardinclant is bijna een baan naast zijn eigen baan.

Na afloop van het interview lopen we weer naar buiten. Het regent nog steeds, maar Jan laat me eerst nog een van de drie eikenboomboeketten zien. Dat zijn drie bomen die in één plantgat geplant zijn en met elkaar vergroeid zijn. Ze stammen uit 1780 – 1800. In elke stam zitten wel een aantal gaten en bij elkaar vormt het een heel eigen ecosysteem. Tot slot mag ik nog een nieuwe ontwikkeling bewonderen: een bank met twee zitplekken tegenover elkaar en een tafeltje in het midden die hij uit een stuk stam heeft gemaakt. Vol nieuwe indrukken fiets ik weer naar huis.

Jan Loggen aan het maaien met de bermmaaier | Willem Wisselink

Het Waterhoen in de westelijke Eempolders, een update

Jan Mooij

Waterhoen, Eempolder, 25 april 2023 | Dirk Jan Dwars

Het was in onze vereniging een tijd gebruikelijk om ieder jaar een soort van het jaar te kiezen. (Tegenwoordig sluiten wij ons daarvoor aan bij de keuze van Sovon). Rond 2010 viel het een aantal mensen op dat er in ons werkgebied veel minder Waterhoenen waren dan vroeger. Dit was de aanleiding om 2012 uit te roepen tot ons jaar van het Waterhoen.

In De Korhaan verscheen een aantal artikelen over het Waterhoen, uiteraard inclusief een verhaal over de ontwikkeling in de Eempolders. Alle leden werden opgeroepen om waarnemingen van Waterhoenen te melden. De resultaten werden een jaar later gepubliceerd in De Korhaan. Het bleek dat er inderdaad een duidelijke afname van het aantal Waterhoenen had plaatsgevonden. Er was ook een daling in de landelijke indexen van Sovon, die veel minder sterk was dan bij ons. Er waren wel wat ideeën over de oorzaken, maar maatregelen voor herstel van de aantallen werden eigenlijk niet voorgesteld.

Wat gebeurde er hierna? De figuren 1 en 2 geven een beeld van de ontwikkelingen in de westelijke Eempolders. Het blijkt dat na 2012 de aantallen van het Waterhoen in de Eempolders duidelijk zijn gaan stijgen. Dit zal wel niet door het genoemde artikel zijn veroorzaakt, want zoals gezegd werden daarin geen voorstellen gedaan om het Waterhoen te helpen. Bovendien blijkt dat ook de BMP-index voor broedvogels en de Watervogeltellingen voor de winterpopulatie vanaf 2013 weer een stijgende lijn vertonen.

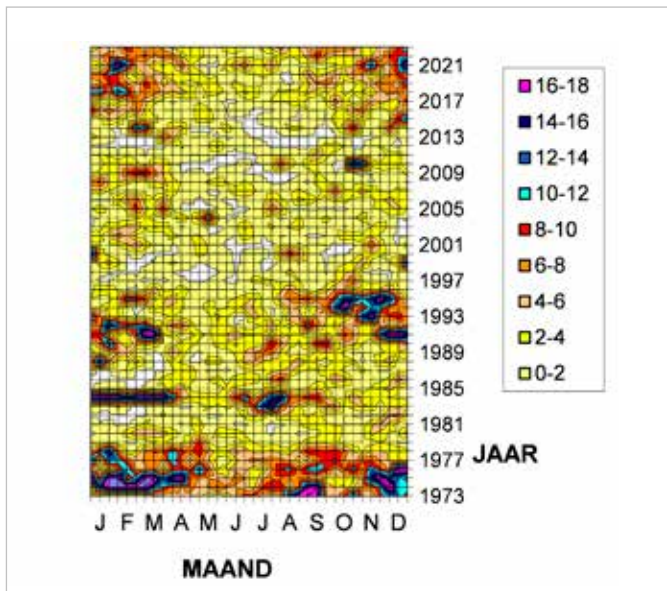
Predatie

Opvallend was in die periode dat deze achteruitgang alleen optrad op het platteland. In stedelijk gebied ging het een stuk beter met het Waterhoen. Als verklaring werd wel gesteld dat predatie door de Havik een rol kon spelen. Wij zien echter zelden Haviken in de Eempolders. Veel vaker zien wij Bruine Kiekendieven, die zeker jonge Waterhoenen en mogelijk ook volwassen vogels niet zullen versmaden. In figuur 5 is het gemiddeld

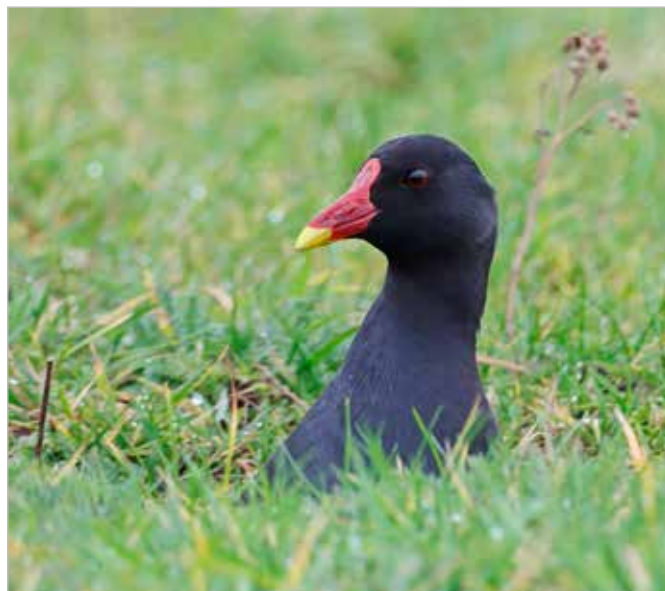
aantal Waterhoenen per jaar uitgezet tegen het gemiddeld aantal Bruine Kiekendieven. Op het eerste gezicht lijkt hier inderdaad een verband te bestaan, wat trouwens ook statistisch significant is. Er is echter een adder onder het gras. De hoge aantallen Waterhoenen komen alleen voor in de eerste tien jaar van de tellingen. Toen waren er weinig Bruine Kiekendieven. Als we de eerste tien jaar vergeten, blijkt er geen significant effect te bestaan. Het is dus heel goed mogelijk dat er een andere tijdgebonden invloed in het spel is.

Strengere vorst

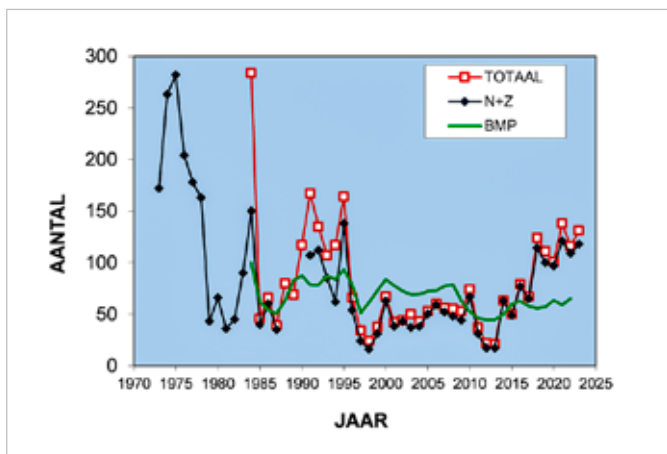
De dip rond 2012 wordt toegeschreven aan een paar winters met een periode van strenge vorst. Het is bekend dat Waterhoenen daar slecht tegen kunnen. De broedpopulatie in Nederland trekt in de winter niet weg, zodat er in de lente na een winter met extra sterfte minder broedvogels zijn. Ook andere strenge winters zijn in figuur 2 duidelijk te herkennen, zowel in de aantallen in

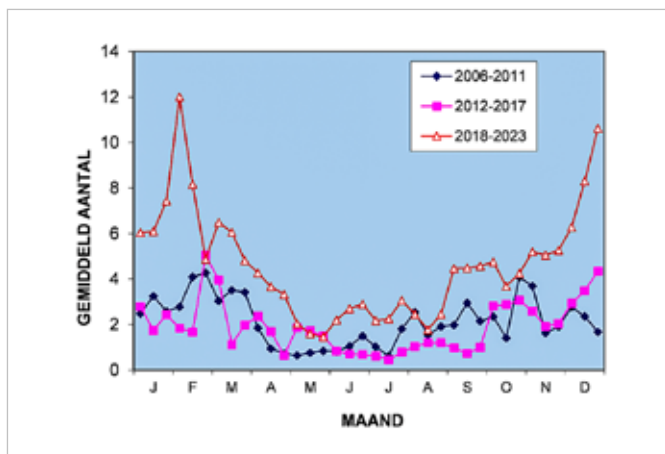
Figuur 1. Samenvatting van alle telresultaten voor het Waterhoen.

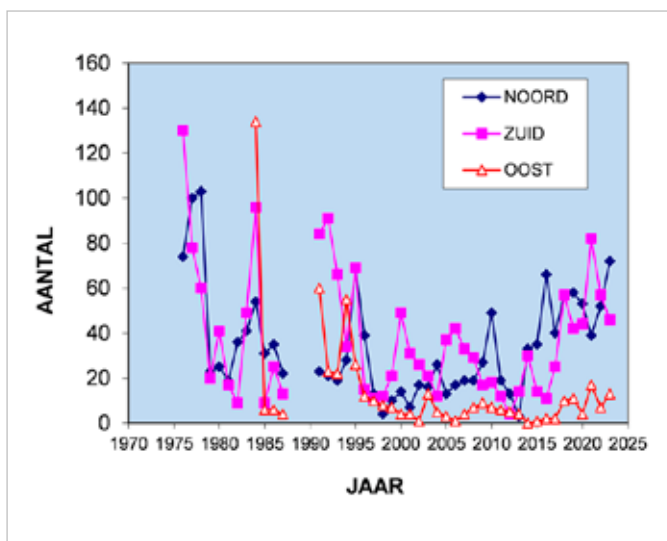
Waterhoen, Huizen Havengebied, 19 januari 2021 | Jurriën Uiterwijk

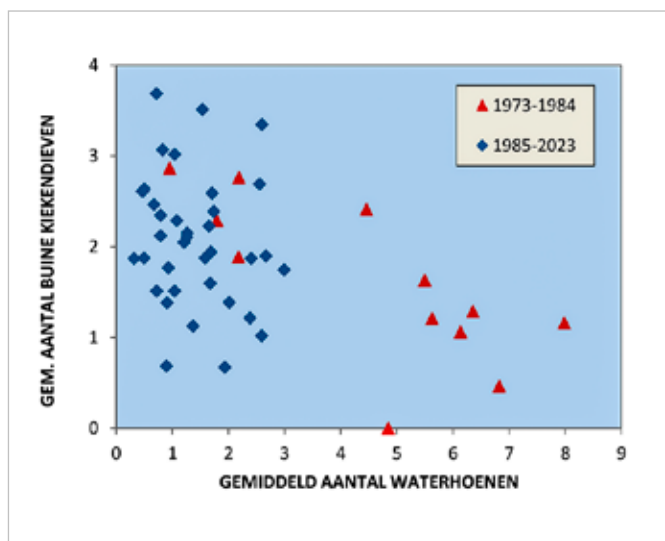
Figuur 2. Totaal aantal getelde Waterhoenen per jaar. De blauwe lijn geeft de aantallen zonder de Oostermeent, de rode lijn de totale aantallen. De groene lijn geeft de index van het BMP-project (broedvogels) van Sovon.

Figuur 3. Gemiddeld aantal Waterhoenen per decade voor drie periodes van zes jaar.

Figuur 4. Aantal waargenomen Waterhoenen per jaar in de verschillende telgebieden.

Figuur 5. Gemiddeld aantal waargenomen Waterhoenen in de periode mei-juli, uitgezet tegen het aantal Bruine Kiekendieven voor dezelfde periode voor alle jaren en voor de telgebieden Noord en Zuid.

de Eempolders als in de index van het BMP. Daarbij valt op dat de effecten in de Eempolders veel sterker zijn dan in Nederland als geheel. Dit komt doordat een belangrijk deel van de Nederlandse Waterhoenen in stedelijk gebied broedt. Daar is kennelijk in strenge winters meer voedsel beschikbaar dan op het platteland. Door de klimaatverandering worden strenge winters steeds zeldzamer, wat dus gunstig is voor het Waterhoen.

Oostermeent

In figuur 1 zien we wel dat er in de eerste jaren van onze tellingen in de winter vaak tamelijk grote aantallen werden gezien. Dit zou erop kunnen wijzen dat er in die tijd naast de standvogels ook Waterhoenen uit meer oostelijke streken in de polders kwamen overwinteren. Landelijk zijn voor die trek wel wat aanwijzingen. Opvallend zijn de hoge aantallen in het

begin van 1984. Deze aantallen werden waargenomen in de Oostermeent, die in dat jaar voor het eerst werd geteld. Dit soort aantallen zijn daar later niet meer gevonden. Het kan zijn dat de eerste maanden, toen de afspraken over de grens van de Oostermeent nog nieuw waren, de rand van het Eemmeer nog is meegenomen, wat daarna niet meer is gebeurd.

Verschuilen

Bij de verdeling over het jaar (figuur 4) blijkt dat we in de winter wat meer Waterhoenen zien dan in de rest van het jaar. Het is de vraag of dit echt betekent dat er dan meer Waterhoenen aanwezig zijn. Waterhoenen verschuilen zich vaak in de vegetatie en in de winter is dat minder effectief zodat we ze makkelijker zien. Figuur 3 heeft betrekking op de laatste drie periodes van zes jaar.

Duidelijk is te zien dat de aantallen in de laatste periode van zes jaar gedurende het hele jaar groter zijn dan in de periode ervoor. Er zijn geen momenten waarop de aantallen plotseling veranderen. Dit suggereert dat we in ieder geval in de laatste tientallen jaren hoofdzakelijk te maken hebben met plaatselijke broedvogels. Zoals al gezegd komen er tegenwoordig geen merkbare aantallen Waterhoenen meer uit het oosten om te overwinteren.

De verdeling over de telgebieden wordt gegeven in figuur 4. Er is een grote variatie tussen de jaren, maar gemiddeld zien wij in de telgebieden Noord en Zuid ongeveer vergelijkbare aantallen. In de veel kleinere Oostermeent zijn de aantallen veel lager. Dit heeft waarschijnlijk ook te maken met het gebrek aan begroeiing langs de sloten.

Waterhoen aan de wandel | Doortje van Dijk

Literatuur

- Bijlsma, R.G., Hustings, F. & Camphuysen, C.J. (2001). Algemene en schaarse Vogels van Nederland. (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- Mooij, J. (2012). Het voorkomen van het Waterhoen in de westelijke Eempolders. De Korhaan 46(1) p31-32.
- D.A.Jonkers en J.Mooij. (2013). Zit het Waterhoen in de penarie? De Korhaan 47(2) p73-77
- Vergeer, J. (2018). Waterhoen Gallinula chloropus, 228-229, in Sovon Vogelatlas van Nederland, Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.

VWG informatie

Werkgebied

Wijzigingen ledenregister

De wijzigingen in het ledenregister worden één keer per jaar opgenomen in De Korhaan. Begin 2023 waren er 888 en eind 2023 waren er 900 leden waarvan er 5 erelid zijn.

Contributie en lidmaatschap

- Het lidmaatschap is inclusief ons verenigingsblad De Korhaan.
- De contributie van de Vogelwerkgroep bedraagt minimaal € 20,00 per jaar.
- Leden uit één gezin of samenwonenden kunnen huisgenoot-lid worden. De contributie is dan minimaal € 7,00 per jaar. Je ontvangt dan geen tijdschrift.
- Opzeggen van het lidmaatschap graag vóór 1 november van het lopende kalenderjaar.

Schenken

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken is als **ANBI** aangemerkt en daardoor zijn uw giften onder voorwaarden aftrekbaar bij de Belastingdienst. Daarnaast kunt u in uw testament een legaat opnemen ten gunste van de VWG. Het is gewenst dit wel met uw notaris te bespreken.

Aanleveren kopij/artikelen De Korhaan

- Kopij/artikelen worden bij voorkeur digitaal aangeleverd in Word (ook tabellen).
- Figuren, foto's en tabellen/grafieken worden afzonderlijk meegestuurd. Onderschriften bevatten figuur-nummer, beschrijving, datum en fotograaf.
- Fotobestanden onbewerkt en in zo hoog mogelijke resolutie (>300 dpi) bij voorkeur via wettransfer aanleveren. Vermeld altijd locatie, datum en fotograaf.
- Bij aangeleverde foto's, plattegronden, figuren etc. gaat de redactie ervan uit dat de schrijver over de copyrights beschikt. Eventuele kosten i.v.m. copyrights (navordering) zijn voor de auteur.
- In de tekst zo nodig een verwijzing (onderschrift) waar de figuur/foto geplaatst moet worden.
- Nederlandse soortnamen beginnen met een hoofdletter, families e.d. met een kleine letter.
- Bij 'Bronnen/literatuur' de auteur, jaartal, titel, tijdschrift/boek met uitgever.
- Boekbesprekingen ca. 300 woorden. Een hoofdartikel maximaal 2500 woorden en znodig meer in overleg.

Kopij volgend nummer: 28 juli 2024

Kopij kunt u sturen naar:
redactie@vwggooi.nl

Uiterlijk voor de 28ste van de maanden maart (zomernummer), juli (herfstnummer), oktober (winternummer) en december (lentennummer).

In principe bepaalt de datum van binnenkomst bij de redactie de plaatsing in een volgend nummer.

Adressenlijst

Website	https://vwggooi.nl
Bankrekening	Triodosbank rekeningnummer: NL17 TRIO 0391 1047 99 t.n.v. VWG Het Gooi e.o., Bussum

Bestuur van de Vogelwerkgroep

Voorzitter	Andreas Grunwald	Postiljon 24, 1251 TL Laren	035-5436371	voorzitter@vwggooi.nl
Secretaris	Ruud Willemstein	Akkerpad 13, 3755 TL Eemnes	06-15832341	secretaris@vwggooi.nl
Penningmeester	Heleen Boelens	Hyacintenlaan 64, 1215 BD Hilversum	035-6219169	penningmeester@vwggooi.nl
Onderzoek en bescherming	Piet Spoorenberg	Celebesstraat 36, 3742 DD Baarn	035-5436371	piet.spoorenberg@gmail.com
Ledenactiviteiten	Wouter Rohde	Prof. De Jongstraat 3, 1221 HX Hilversum	06-13708419	excursies@vwggooi.nl
Communicatie	Doortje van Dijk	Siriusstraat 52, 1223 AP Hilversum	06-20595083	communicatie@vwggooi.nl
Algemeen bestuurslid	Huib Casander	Vlie 30, 1273 WN Huizen	035-5259131	huibcasander@gmail.com

Nuttige adressen/contactpersonen

Lezingen en contactavonden zijn in de Infoschuur GNR, Naarderweg 103, 1217 GL Hilversum (bij de natuurbrug), tenzij anders vermeld.

Vogelherkenningscursus	Guus Proost		035-5251661	gmlproost@gmail.com
	Olivier van der Kruis		06-38530879	olivier.vanderkruis@hotmail.com
Lezingen	Feiko Prins		035-6217017	lezingen@vwggooi.nl
Promotie en verkoop	Nel Huese	Elzenlaan 40, 1214 KM Hilversum	035-6248716	promotie@vwggooi.nl
Bibliotheek en archief	Paul Keuning		035-5268281	pw.keuning@xs4all.nl
Vogelziekenhuis Naarden	Erik Bruinning	Burg. J. Visserlaan 1, 1411 BR Naarden	035-6945658	beheerder@vogelasiel.nl
Fotowerkgroep	Hugo Weenen		035-5241123	fotografie@vwggooi.nl
Website	Dirk Prop		06-44734989	webmaster@vwggooi.nl
E-mail nieuwsbrief VWG aanmelden via de website of stuur een mail naar				nieuwsbriefvwg@vwggooi.nl
Vogelwaarnemingen	www.gooi.waarneming.nl			
Ledenadministratie	zie binnenzijde voorblad			
Redactie De Korhaan	zie binnenzijde voorblad			

Het **Dineke Sluijters Vogelfonds** financiert projecten voor vogelbescherming en studie. Zie voor het indienen van projectvoorstellen de toelichting op onze website. De Adviescommissie is per e-mail te bereiken via vogelfonds@vwggooi.nl.

Subgroep Onderzoek en Bescherming

1. Watervogeltelling	vacant			
2. Eempolderstellingen	Jan Mooij		035-5429725	mooij.noorman@planet.nl
3. Weidevogelnestbescherming	Gert Bieshaar/Ger-Jan van Loenen		035-5311002	g.bieshaar1@kpnplanet.nl
4. Zwaluwenonderzoek	Han Westendorp		06-51170036	hanwestendorp@gmail.com
5. Vogelringstation	Harry de Rooij		035-6289470	harryderooij@planet.nl
6. Nestkasten	Henny Meulepas		06-53890085	nestkastteam@vwggooi.nl
	Coby Jeninga		06-25066248	nestkastteam@vwggooi.nl
7. Kerkuilen	Harry de Rooij/Gerard Mijnhout		035-6289470	harryderooij@planet.nl
8. Roofvogels	Harry de Rooij		035-6289470	harryderooij@planet.nl
9. IJsvogels	Jelle Harder		035-6937858	jelleharder@hetnet.nl
10. Broedvogelinventarisaties	Dirk Prop/Piet Spoorenberg		06-44734989	broedvogels@vwggooi.nl

Coördinatieteam Onderzoek en Bescherming: Jan Mooij en Dirk Prop

Voor ongelukken en/of problemen die ontstaan tijdens activiteiten van de Vogelwerkgroep aanvaardt de vereniging geen enkele aansprakelijkheid. Deelname geschiedt op vrijwillige basis.

